

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ochrana zdraví a bezpečí na vybrané střední odborné škole
Health and safety protection at a selected secondary vocational school

Bc. Veronika Freslová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň základní školy a střední školy

Studijní obor: N VZ-PG 20

2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma Ochrana zdraví a bezpečí na vybrané střední odborné škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. 11. 2023

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Miroslava Kovaříkové, Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky, dobré rady a vstřícnost při konzultacích a vypracování této práce.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou ochrany zdraví a bezpečí v prostředí vybrané střední odborné školy a s tím spojených zdravotních rizik a možností vzniku úrazů. Cílem práce bude na základě dotazníkového šetření identifikovat slabiny v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na vybrané střední škole a na základě výsledků navrhnout způsoby a možnosti zvýšení povědomí o ochraně zdraví a bezpečí, jakožto základní podmínky dodržování pravidel ochrany zdraví a bezpečí na škole samotnými žáky. Výstupem práce tak bude nejen poznání reálné situace praktikování ochrany zdraví a bezpečí na vybrané střední škole, ale také i návržení toho, jak žáky lépe informovat a také zapojit do procesu, jak sami mohou dbát na vlastní ochranu zdraví a bezpečí v prostředí školy. Součástí výstupu práce bude rovněž doporučení pracovníkům školy směrem k dostatečnosti používaných způsobů edukace žáků v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na škole. Teoretický základ této diplomové práce vychází z dostupné odborné literatury věnující se tomuto tématu, zároveň se opírá o empirické zkušenosti nabyté z praxe. V diplomové práci bude použito empirického výzkumu, formou dotazníkového šetření, kterého se účastnili dobrovolníci z řad žáků Střední odborné školy stravování v Říčanech. Shrnutím výsledků z empirického výzkumu lze říci, že všeobecné znalosti a informace o ochraně zdraví a bezpečí v prostředí školy žáci mají dostačující.

Klíčová slova v českém jazyce: škola, bezpečí, ochrana zdraví, rizika, úrazy žáků

Abstract

This diploma thesis deals with the issue of health and safety protection in the environment of a selected secondary vocational school and related health risks and the possibility of accidents. The aim of the work will be to identify weaknesses in the field of health and safety protection at the selected secondary school based on a questionnaire survey and, based on the results, to propose methods and possibilities for increasing awareness of health and safety protection, as the basic conditions for compliance with the rules of health and safety protection at school by the pupils themselves. The output of the work will be not only knowledge of the real situation of practicing health and safety at a selected secondary school, but also a proposal of how to better inform pupils and also involve them in the process of how they themselves can take care of their own health and safety protection in the school environment. Part of the output of the work will also be a recommendation to the school staff in the direction of the adequacy of the methods used to educate pupils in the field of health and safety protection at school. The theoretical basis of this diploma thesis is based on the available professional literature devoted to this topic, at the same time it is based on empirical experience gained from practice. Empirical research will be used in the diploma thesis, in the form of a questionnaire survey, in which volunteers from among the pupils of the Secondary Vocational School of Catering in Říčany took part. Summarizing the results of empirical research, it can be said that pupils have sufficient general knowledge and information about health and safety protection in the school environment.

Keywords: school, safety, health protection, risks, student injuries

Obsah:

1	Úvod	7
	Teoretická část.....	9
2	Bezpečí a ochrana zdraví ve školství	9
2.1	Škola jako bezpečné místo	10
2.2	Úrazy žáků a dětí ve školách	16
2.3	Povinnosti školy ve vztahu k bezpečnosti žáka.....	21
2.4	Povinnosti BOZ ze strany žáka	22
2.5	Možnosti podpory bezpečí ve školách.....	24
3	BOZP na středních školách a při odborném výcviku.....	28
3.1	Formy zabezpečení BOZP na středních školách	30
3.2	BOZ na Střední odborné škole stravování Říčany s.r.o.	32
3.2.1	BOZ při odborném výcviku	33
	Praktická část.....	36
4	Průzkum dodržování bezpečnosti a zdraví na střední školy	36
4.1	Cíl výzkumného šetření	36
4.2	Organizace výzkumného šetření.....	36
4.3	Interpretace výsledků.....	37
4.3.1	Vyhodnocení výzkumných předpokladů.....	57
5	Návrhy na zlepšení	59
6	Závěr.....	64
	Seznam použitých informačních zdrojů:	65
	Seznam příloh.....	67

1 Úvod

Studium na střední škole prezentuje navazující studium po povinné školní docházce. Ačkoliv středoškolské vzdělání není už povinné, absolvuje jej valná většina absolventů základních škol, a to především za účelem přípravy na své budoucí povolání. Už před ukončením studia základní školy se mladí lidé musí rozhodovat o svém budoucím povolání, neboť si musí zvolit z mnoha nabízených oborů středoškolského vzdělání. Některé typy středních škol (gymnázia) jsou zaměřeny na všeobecné vzdělání, jakožto příprava na vysokoškolské vzdělávání, jiné jsou odborně zaměřené na konkrétní obory tak, aby po jejich absolvování mohli absolventi nastoupit do svého vybraného povolání. Součástí takových středních škol bývají často různé praxe a odborný výcvik, který pomáhá studentům poznat daný obor nejen po stránce teoretické, ale i po stránce praktické.

Já pracuji na střední odborné škole stravování v Říčanech v pozici učitele odborných předmětů a odborného výcviku již deset let a poslední dva roky také v managementu školy na pozici zástupkyně ředitele pro OV. Za dobu působení na této škole se v praxi setkávám s častými případy týkající se ochrany zdraví a bezpečí, proto jsem volila toto aktuální téma do své práce. Škola za své studenty v době teoretického i praktického vyučování přebírá odpovědnost, týkající se pochopitelně i ochrany jejich zdraví a bezpečnosti. Od studentů středních škol lze sice na jednu stranu očekávat již určitou zodpovědnost za vlastní chování vůči svému zdraví, ale stále existují rizika vzniku úrazu či poranění ať už ve spojitosti s nepozorností žáků, tak i v souvislosti právě s odborným výcvikem. Při odborném výcviku často žáci používají specifické nástroje, pracují na přístrojích, učí se s nimi zacházet, a ačkoliv jsou pod dohledem učitele či instruktora, stále zde mohou být rizika ohrožení zdraví poměrně četná. Proto s odborným výcvikem často souvisí specifické pokyny ohledně bezpečnosti práce a ochrany zdraví.

Tématem předkládané práce tak bude právě oblast ochrany bezpečnosti a zdraví na středních odborných školách. Cílem práce bude na podkladě dotazníkového šetření identifikovat slabiny v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na vybrané střední odborné škole a na základě toho navrhnout způsoby a možnosti zvýšení povědomí o ochraně zdraví a bezpečí jakožto základní podmínky dodržování pravidel ochrany zdraví a bezpečí na škole samotnými žáky.

Výstupem práce tak bude nejen poznání reálné situace praktikování ochrany zdraví a bezpečí na vybrané škole, ale také i návrh toho, jak žáky lépe připravit a také zapojit do

aktivit souvisejících s informacemi, jak sami mohou dbát na vlastní ochranu zdraví a bezpečí v prostředí školy. Součástí výstupu práce bude rovněž doporučení pracovníkům školy směrem k dostatečnosti používaných způsobů edukace žáků v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na škole.

Teoretická část

2 Bezpečí a ochrana zdraví ve školství

Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství jsou klíčové aspekty, které ovlivňují nejen studenty, ale i učitele a další pracovníky ve školách. Týká se mnoha oblastí, které by měly být brány na zřetel, z vlastní praxe na pozici v managementu školy uvádím některé z nich:

- Zabezpečení budov tak, aby budovy byly dobře osvětlené, měly funkční zámky a byly chráněny před neoprávněným přístupem.
- Z oblasti požární bezpečnosti jsou důležité pravidelné cvičení evakuace, kontrola požárních zařízení a plánování na případ požáru.
- Zajištění hygieny žáků i zaměstnanců školy, udržováním čistých tříd a společných prostor jako prevenci šíření infekcí a různých souvisejících onemocnění.
- Zajistit bezpečné vybavení školy tak, aby nábytek splňovaly příslušné normy.
- Pravidelně se proškolovat v oblasti prevence rizikového chování.
- Vzdělávat žáky o kybernetickém prostředí, informovat je o bezpečném chování online a o prevenci kybernetických hrozeb.
- Velmi důležité je také pravidelné školení v poskytování první pomoci pro učitele i žáky (zdroj vlastní).

Péči o bezpečnost a ochranu zdraví je zapotřebí vnímat komplexně a provázaně. Tato problematika je značně široká a komplikovaná, prolíná se mnoha obory (příprava na povolání, sportovní a zájmové vzdělávání apod.) a aktivitami (výlety, exkurze, ozdravné pobyty, plavání, lyžařské/vodácké/cyklistické kurzy, soutěže, přehlídky apod.). Pod výrazem BOZ dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních se chápou veškerá opatření, která škola provádí pro ochranu životů a zdraví při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb.¹ Školy k tomu mohou využívat jak nových metodik, metodických portálů a dotačních programů v oblasti BOZ žáků ve školách, ale i možnosti vzdělávání v této oblasti (žáků i pedagogických pracovníků). Některým školám se ovšem nedaří plně využívat právní předpisy a metodické materiály do praxe, a to zejména při zabezpečení bezpečné výuky, školních akcí, činnostech souvisejících se vzděláváním, ve spojitosti s dokumentací spojenou s

¹ MŠMT. Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR, s. 3.

BOZ, hygienickými podmínkami, adekvátně vyškoleným personálem v oblasti BOZ a zdravotními a individuálními problémy žáků.²

Martínek³ uvádí, že co se týče legislativy, právní předpisy a normy ohledně zabezpečování BOZP a PO, tvoří širokou oblast různých ustanovení i norem. Problematikou BOZP a PO se zabývají různé předpisy, související s ochranou života a zdraví, hygienické předpisy, protiepidemické předpisy, stavební předpisy, dopravní předpisy, technické předpisy včetně norem nebo dokumentů aj. Za nejdůležitější legislativní předpis, který řeší bezpečnost a ochranu zdraví při práci, se v České republice považuje Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce v platném znění.

2.1 Škola jako bezpečné místo

V BOZ ve školství existuje řada palčivých problémů, které se stále nepodařilo uspokojivě vyřešit. Dostaly se do Národního akčního programu pro BOZP a již třetím rokem se jim věnují národní konference na téma "Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství v ČR – aktuální témata". Letošní se konala 12. 6. v Senátu Parlamentu ČR v Praze.

Jedním z cílů minulých ročníků těchto konferencí bylo vytvořit prováděcí vyhlášku k § 29 školského zákona. O „osudu“ tohoto předpisu informoval Mgr. Pavel Šimáček z Ministerstva školství. Vyhláška byla připravena. Ve vnitřním připomínkovém řízení, které probíhalo v červnu 2012 na MŠMT se zjistilo, že vyhláška stanoví některé povinnosti, které touto vyhláškou nelze uložit (povinnosti, které upravují jiné zákony – např. použití helmy při jízdě na kole apod.). Dále byla přehodnocena nutnost vydání vyhlášky s tímto závěrem: vydáním vyhlášky by došlo k omezení pravomoci ředitelů škol posoudit rizika při některých činnostech. Stávající právní úprava poskytuje dostatečný prostor pro zajištění BOZ ve školství.⁴

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),⁵ ve znění pozdějších předpisů, školy zajišťují BOZ žáků při vzdělávání a s ním přímo souvisejících aktivitách a při poskytování školských služeb a zajišťují žákům důležité informace k zajištění BOZ. Při vzdělávání a s ním

² MŠMT. Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR, s. 3.

³ Martínek, B. Metodický manuál pro přípravu preventistů ochrany obyvatelstva. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2014, s. 131-132.

⁴ Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství. Online. BOZP. 2013. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/bezpecnost-ochrana-zdravi-ve-skolstvi-je-stale-v-popredi-zajmu>. [cit. 2023-11-23].

⁵ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), § 29.

přímo souvisejících aktivitách a při poskytování školských služeb mají školy povinnost zohledňovat základní fyziologické potřebám žáků a formovat podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro prevenci vzniku rizikového chování. Legislativní úprava BOZ žáků ve školách se nenachází v jednom obecném předpise, ale se zřetelem na kontext je rozložena do více legislativních předpisů. Hlavními metodickými materiály MŠMT v oblasti BOZ žáků ve školách jsou:⁶

- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, č.j. MSMT- 37 014/2005-25, ze dne 22. prosince 2005.
- Metodická informace k zabezpečování provozu a údržby ve sportovních zařízeních, na dětských hřištích a v tělocvičnách, č.j.: MSMT-24199/2007-50, ze dne 13. prosince 2007.
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. MSMT-21291/2010-28, ze dne 1. listopadu 2010.
- Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti, č.j.: MSMT-1981/2015-1, ze dne 20. února 2015.

Volba způsobů a metod pro uskutečňování témat souvisejících s otázkou ochrany zdraví musí vycházet z možností, které poskytuje areál školy. Na provádění výuky má vliv kupříkladu dostupnost tělocvičny, školního hřiště, dopravního hřiště, prostor pro školní družinu a volný čas žáků, velikost a vybavení školní zahrady. Zhodnocení areálu školy, co se týče zabezpečení bezpečnosti žáků je pro vedení školy komplikované. Školy se mnohdy nachází v historických budovách či budovách, které nebyly pro účely školního vzdělávání postaveny. Bezpečnostní rizika se ovšem mohou nacházet i v moderních školních budovách. Nejvhodnější variantou je tak vytvoření profesionálního bezpečnostního auditu. Volbě firmy, která by jej měla realizovat, je nutné věnovat dostatečnou pozornost, neboť služby v této oblasti jsou finančně nákladné a kvalita nabízených služeb odlišná. Volbu specializované firmy je třeba diskutovat se zřizovatelem. Do materiálně technického vybavení školy se řadí také vnitřní vybavení školy

⁶ MŠMT. Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR, s. 4.

včetně vybavenosti materiálně didaktickými pomůckami. Z bezpečnostních témat jde o pomůcky pro zajištění výuky první pomoci, dále požární ochrany a dopravní výchovy.⁷

Pro základní plnění požadavků BOZP ve školských zařízeních je třeba dbát zejména na:⁸

1. **Vyhledávání a prevence rizik** – které mohou vzniknout jak při běžném vyučování, tak i např. při odborném výcviku (viz dále).
2. **Výuku BOZ a BOZP** – pravidelné školení žáků a pracovníků školy (pedagogů, stážistů, školníka, uklízeček atd.) v oblasti BOZP a PO včetně vedení v dokumentaci BOZP.
3. **Poskytnutí první pomoci** – pravidelné školení o poskytnutí první pomoci, včetně praktických ukázek a možnosti vyzkoušení.
4. **Evidenci a dokumentaci úrazů** – ať už těch, co se stanou přímo ve škole, tak i mimo školu při výuce dětem, žákům, učitelům i ostatním zaměstnancům školy.
5. **Prověrky BOZP** – pravidelné prověrky a audity zaměstnanců.
6. **Revize a kontroly zařízení** – plynové spotřebiče, sportovní zařízení, elektrické přístroje využívané nejen při odborném výcviku apod.
7. **Dokumentaci BOZP** – pravidelně aktualizovaná, je současně informačním zdrojem bezpečnosti a ochrany zdraví.
8. **Opakování práv a povinností** – pravidelné opakování podle povahy oboru studia, potřeby studia apod.
9. **Práci s biologickými činiteli** – dodržovat pravidla práce s biologickými činiteli, dbát na hygienu.
10. **Čistotu a hygienu** – dodržování velmi přísných a mnohdy specifických požadavků na hygienu ve školách a školních zařízeních.
11. **Zákaz kouření ve škole** – permanentní kontrola, ale i výuka přísného zákazu kouření ve škole, ale i mimo ni.
12. **Požární ochranu** – je třeba dodržovat velmi přísné požadavky na požární ochranu, které se vztahují především k pravidelným revizím a kontrolám požární techniky a vybavení, ale i na školení zaměstnanců v oblasti požární ochrany.
13. **Práci žen a mladistvých** – práce žen, mladistvých a žáků je zařazena do speciální kategorie a platí pro ně odlišné pracovní podmínky.

⁷ Kovaříková, M. Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 17.

⁸ BOZP.CZ. BOZ a BOZP ve školství. Komplexní informace o bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků, studentů a zaměstnanců školy. [online]. 2015. [cit. 17-10-2023]

14. Ergonomii – jedním z podstatných aspektů bezpečnosti a ochrany zdraví je zavádění přísných nároků na ergonomii, které je možné ve školách aplikovat na práci, pracovní prostředí, ale i vybavení pro žáky a studenty.

Bod **10** a **12** rozvedeme s ohledem na aktuální situaci na škole SOŠS Říčany s.r.o., která žádala o navýšení kapacity míst pro budoucí žáky chystaného studijního oboru od roku 2025 a to 4letého maturitního oboru Obchod a management. Mimo jiné bylo součástí stavební dokumentace zapotřebí vypracování potřebné dokumentace pro stavební úřad, která se týkala oblasti Hygieny a Technické zprávy Požárně bezpečnostní ochrany. Zde uvádím doporučení, která se dané oblasti týkají:

10. Zásady hygieny v prostředí střední školy

Zásady hygieny v prostředí střední školy jsou klíčové pro udržení zdraví a pohody studentů a zaměstnanců. Dodržování hygienických standardů přispívá k prevenci nemocí a zlepšení celkového prostředí ve škole. Níže uvádím několik základních zásad hygieny v prostředí střední školy:

Osobní hygiena:

Školní prostředí by mělo podporovat správnou osobní hygienu. Studenti i zaměstnanci by měli pravidelně a důkladně mýt ruce, zejména po návratu z toalety, před jídlem a po kontaktu s potenciálně kontaminovanými povrchy.

Čistota tříd a společných prostor:

Učebny a společné prostory by měly být pravidelně uklízeny a dezinfikovány. To zahrnuje stoly, židle, tabule, dveřní madla a další povrchy, se kterými mají lidé častý kontakt. Učebny jsou vybaveny otvíratelnými okny, která zajišťují přirozeně větrání a osvětlení denním světlem. Jako ochrana před oslněním a pro zachování zrakové pohody a viditelnosti jsou v učebnách použity polohovací vnitřní žaluzie.

Vytápění:

Vytápění je na této střední odborné škole zajištěno centrálně pro celou budovu, zdrojem tepla je plynový kotel.

Správa odpadků:

Škola by měla mít vhodně umístěné odpadkové koše a recyklační kontejnery. Studenti i zaměstnanci by měli být vedeni k odpovědnému nakládání s odpady a separaci recyklovatelných materiálů.

Stravovací zařízení:

Pokud škola poskytuje stravovací služby, měla by dodržovat hygienické normy při přípravě, skladování a podávání jídel. Také by měla poskytovat možnosti k mytí rukou před jídlem.

Pitný režim:

Škola je povinna zajistit pro žáky centrálně pitný režim.

Větrání a klimatizace:

Školní budovy by měly být dostatečně větrané, aby se minimalizovala koncentrace škodlivých látek ve vzduchu. Správná ventilace přispívá k lepšímu prostředí pro učení a práci.

Zvláštní opatření v době nemocí:

V obdobích, kdy se šíří infekce (např. chřipka nebo jiná virová onemocnění či epidemie např. Covid), by měla škola přijmout opatření, jako jsou omezení přítomnosti nemocných jedinců, výzva k očkování a poskytování informací o prevenci nemocí. V případě překročení stanoveného procenta plošné absence žáků a učitelů podává ředitel školy podnět na Krajskou hygienickou stanici, která vydá stanovisko, jež posílá na MŠMT. To doporučuje uzavření školy na dobu nezbytně nutnou a přechod na distanční výuku.

Edukace a informace:

Studenti, učitelé a zaměstnanci by měli být pravidelně informováni o důležitosti dodržování hygienických zásad. To může zahrnovat školení o správných postupech mytí rukou, způsobech šíření infekcí a dalších relevantních tématech.

Odpovědnost jednotlivců:

Každý v rámci školní komunity by měl přispět k udržování hygienického prostředí tím, že bude odpovědný za své chování a dodržování stanovených pravidel.

Zásady hygieny na střední škole jsou klíčové pro zajištění bezpečného a zdravého prostředí, které podporuje efektivní vzdělávání a pohodu všech zúčastněných osob.

Bod 12. Požární bezpečnost

Požární bezpečnost je klíčovým aspektem ve školním prostředí, kde je bezpečnost studentů, učitelů a dalších zaměstnanců na prvním místě. Každá škola musí mít vypracované své požární bezpečnostní řešení, které je nezbytnou součástí projektové

dokumentace posuzovaného objektu pro stavební řízení. Veškeré parametry a řešení požární bezpečnosti jsou vázány na uvedené využití objektu. Následující odstavce jsou některá doporučení pro požárně bezpečnostní řešení ve školách.⁹

Evakuační plány:

Vypracujte jasné a srozumitelné plány evakuace, které budou umístěny ve strategických částech budovy. Zajistěte, aby byly pravidelně aktualizovány a aby byli všichni žáci i pracovníci školy v budově s nimi seznámeni.

Únikové cesty:

Musí být viditelně značeny na všech zákonem č. 133/1985 Sb. O požární ochraně v platném znění stanovených místech v budově. Všichni studenti i zaměstnanci školy s nimi musí být seznámeni. Dveře na únikové cesty musí umožnit snadný a rychlý průchod, zabraňovat zachycení oděvu a nesmí bránit evakuaci unikajících osob ani zásahu požárních jednotek.

Nouzové osvětlení:

Podle ČSN 73 0802, čl.9.15.1 musí být únikové cesty dostatečně osvětleny denním nebo umělým světlem alespoň během pracovní doby. Nechráněné únikové cesty musí mít elektrické osvětlení všude, kde je v objektu běžná elektroinstalace pro osvětlení. / požárně bezpečnostní řešení – interní dokument školy SOŠS Říčany s.r.o./.

Požární cvičení:

Pravidelně pořádejte požární cvičení, která zahrnují evakuaci všech osob v budově. Cvičení by měla být simulací různých scénářů, včetně nočních hodin a situací, kdy jsou některé východy blokovány, tak aby si dovedli aktéři simulací představit reálnou hrozbu požáru.

Detekční a výstražné systémy:

Instalujte kvalitní požární detektory a výstražné systémy požární bezpečnosti. Pověřená osoba je povinná zajistit pravidelné testování a udržování v chodu příslušnými kontrolními orgány.

Hasící zařízení:

Umístěte hasící přístroje na snadno dostupných a viditelných místech po celé s rukojetí v maximální výšce 1,5 m nad podlahou. Školení v používání hasicích přístrojů by mělo být součástí pravidelných školení pro zaměstnance. Zajistit kontrolu pravidelnou revizi přenosných hasicích přístrojů 1x za rok a tlakovou zkouškou 1 x za 5 let.

⁹ Požární ochrana. Online. MSMT. 1985. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pozarni-ochrana>. [cit. 2023-11-23].

Vysvětlující značení:

Zajistěte, že všechny nouzové východy, hasicí přístroje a ostatní požární vybavení jsou označeny jasnými a srozumitelnými značkami s jejichž významem jsou seznámeni jak studenti, tak zaměstnanci školy při pravidelném školení o požární bezpečnosti a ochraně.

Kontrola elektrických zařízení:

Veškerá elektroinstalace v předmětných prostorech musí být provedena v souladu s platnými bezpečnostními předpisy ČSN 73 0848 v příslušném krytí a na všech elektrozařízeních musí být provedena revize osobou s příslušnou odbornou způsobilostí. Pravidelně provádějte kontrolu a údržbu elektrických zařízení, aby se minimalizovalo riziko vzniku elektrických požárů.

Omezení hořlavých materiálů:

Minimalizujte používání hořlavých materiálů v budově a zajistěte, aby byly skladovány v souladu s bezpečnostními předpisy.

Školení zaměstnanců a studentů:

Poskytněte školení zaměstnancům a studentům týkající se postupů v případě požáru, včetně vědomostí o evakuaci, používání hasicích přístrojů a dalších bezpečnostních postupů. Což lze zajistit přečtením zákona č.133/1985 Sb. O požární ochraně v platném znění a Vyhlášky 246/2001 Sb. O požární prevenci / ve znění vyhlášky 221/2012 Sb./.

Revize a spolupráce s požárním technikem:

Pravidelně provádějte revizi a aktualizujte požární bezpečnostní plány a opatření. Udržujte aktivní komunikaci s odpovídající osobou při cvičeních a revizích bezpečnostních opatření.¹⁰

2.2 Úrazy žáků a dětí ve školách

Úrazy žáků ve školách mohou mít různé příčiny a nastat v různých situacích. Je důležité, aby školy měly preventivní opatření a zavedené postupy pro minimalizaci rizik. Některé běžné úrazy ve školách vznikají na základě:

Sportovních aktivit:

¹⁰ Požární ochrana. Online. MSMT. 1985. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pozarni-ochrana>. [cit. 2023-11-23].

Úrazy spojené se sportovními aktivitami jsou běžné. Mohou zahrnovat výrony, podvrtnutí, zlomeniny nebo otřesy hlavy. Důležité je mít vhodné vybavení, dohled trenérů a správné bezpečnostní postupy.

Nevhodné vybavení:

Nevhodné nebo poškozené herní vybavení může představovat riziko úrazu. Žáci by měli být vedeni k bezpečnému používání herních zařízení a pravidla bezpečnosti by měla být jasně komunikována.

Nebezpečné chování ostatních žáků:

Fyzické nebo verbální napadení ze strany ostatních žáků může vést k úrazům. Důležitá je prevence šikanování a aktivní zapojení školního personálu při řešení konfliktů.

Úrazy v průběhu výletů a exkurzí:

Během výletů mohou žáci čelit různým rizikům, zejména pokud se pohybují mimo standardní školní prostředí. Přiměřené dohledy, bezpečnostní plánování a komunikace s rodiči jsou klíčové.

Úrazy v laboratořích:

Při výuce předmětů jako např. ZPV/základy přírodních věd/, jejichž výuka probíhá částečně v laboratoři může dojít k úrazům v důsledku nevhodné manipulace se zařízením, chemikáliemi nebo dalším laboratorním vybavením. Důležité jsou pečlivé instrukce a dohled učitele.

Úrazy během tělesné výchovy:

Při tělesné výchově mohou vzniknout úrazy v důsledku nevhodných cvičebních postupů nebo nedostatečného dohledu. Kvalitní cvičební plány a dohled učitele TV jsou nezbytností.

Úrazy při školních akcích:

Při školních akcích, jako jsou koncerty, divadelní představení nebo sportovní události, může dojít k úrazům. Důležitá je bezpečnostní opatření a dostatečný pedagogický dohled.

Prevence úrazů ve školách zahrnuje správné vzdělávání žáků v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví, pravidelnou údržbu vybavení a zařízení, dohled během aktivit a reakci na případné nebezpečné situace. Školy by měly také aktivně spolupracovat s rodiči a zapojit je do bezpečnostních opatření. Mladí lidé jsou rizikovější, co se týče jakýchkoliv úrazů.¹¹ Úrazy

¹¹ Sámamo-Ríos, M. L.; Ijaz, S.; Ruotsalainen, J. et al. Occupational safety and health interventions to protect young workers from hazardous work – A scoping review. Safety Science. 2019, (113): 389-403.

představují dle WHO nejzávažnější zdravotně sociální problém dětské populace. WHO vymezuje úraz jako narušení zdraví, které vzniká obvykle nenadále, v důsledku působení vnější síly přesahující svou intenzitou adaptační možnosti lidského organismu. Jednou z hlavních priorit WHO je právě prevence úrazů a snížení dětské úrazovosti. Česká republika se totiž řadí k evropským zemím s největší úmrtností dětí při úrazech. Na úrazy jsou každý rok vynakládány nemalé finance, a proto se preventivní aktivity snaží docílit snížení úrazovosti. Z toho důvodu má nezastupitelný význam prevence, a to hlavně prevence primární.¹² Měla by se odehrávat právě i na školách.

Všechny školní úrazy, k nimž došlo při činnostech zmiňovaných v § 29 odst. 2 školského zákona, se zapisují do knihy úrazů, a to maximálně do 24 hodin od chvíle, kdy se škola o úrazu dozví. Vedení evidence školních úrazů včetně vyhotovení a zasílání záznamů o úrazech určeným orgánům a institucím vyplývá z § 29 odst. 3 školského zákona a vyhlášky č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, ve znění pozdějších předpisů. ČŠI tyto záznamy shromažďuje a analyzuje od roku 2005. Od května 2010 lze zasílat záznamy o školním úrazu ČŠI online, a to za pomoci elektronického formuláře databáze InspIS. Škola musí vždy k 30. září elektronicky zaslat ČŠI aktualizaci záznamů o úrazu za uplynulý školní rok. Statistiku úrazů na středních školách v období let 2009/2010–2018/2019 zobrazuje tabulka níže.¹³ Je možné si všimnout, že od školního roku 2009/2010 docházelo postupně ke snižování počtu úrazovosti, ale od školního roku 2013/2014 počty úrazů kontinuálně stoupají.

Tabulka 1 Vývoj úrazovosti na středních školách ČR ve sledovaném období. AP = absolutní počet, IÚ = index úrazovosti (počet úrazů na 100 dětí, žáků nebo studentů).¹⁴

Rok	2009/ 10	2010/ 11	2011/ 12	2012/ 13	2013/ 14	2014/ 15	2015/ 16	2016/ 17	2017/ 18	2018/ 19
AP	10 233	9 498	10 228	8 047	8 516	10 263	10 612	11 048	11 083	11 245
IÚ	1,8	1,8	20,7	1,7	1,9	2,3	2,6	2,7	2,6	2,8

Prevence úrazů má tři základní složky. Jde o intervenci technologickou – pasivní a výchovně-vzdělávací – aktivní, legislativní. Dále je možné prevenci rozdělit na primární, sekundární a terciární. Aktivní prevence prezentuje přímé působení na děti, tak aby se samy

¹² Matlasová, H.; Toráčová, L. Preventivní program pro žáky základních škol. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2008, (1): 41-48.

¹³ MŠMT. Koncepte přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021, s. 9.

¹⁴ MŠMT. Koncepte přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021, s. 9.

úrazu uměly vyhnout, vyřešit rizikovou situaci a svými vědomostmi a návyky předcházely eventuálnímu zranění nebo poškození organismu. Rovněž je její součástí předávání určitých znalostí a dovedností, nácvik řešení konkrétních krizových situací. Pasivní prevencí se chápe zejména vytvoření „bezpečného“ prostředí pro děti. Vychází ze znalostí typologie úrazů a místa výskytu úrazů. Škola je považována za nejrizikovější oblast, kde v kombinaci s nevhodným chováním dětí dochází k častým úrazům. Pakliže se aktivní prevence snaží předat vědomosti a zkušenosti dětem a vzdělávat je, aby se samy dokázaly vyhnout úrazu a lépe se orientovaly v problematice prevence úrazů, pasivní prevence je zcela v rukou dospělých. Primární prevence se zaměřuje na prevenci rizikových situací souvisejícím se vznikem úrazů u dětí. Pokud k takové situaci dojde, měla by primární prevence eliminovat riziko vzniku úrazu a jeho závažnost. Sekundární prevenci představuje např. kvalitní záchranný systém, poskytnutí odpovídající první pomoci či snížení výdajů na léčbu. Terciární prevence má za cíl navrácení dítěte po úrazu do běžného života.¹⁵

Školní úrazovost je sledována ČSÚ a ÚIV od roku 2000. Bohužel díky změně školské legislativy došlo k tomu, že od roku 2006 už není možné mít kompletní přehled o úrazových dějích a zejména místech (vyučování, hodina TV, laboratoř, přestávka atd.). Z hlediska rizikových skupin je nejvyšší úrazovost typická pro žáky věkové kategorie 12-16 let. Oproti tomu nejnižší úrazovost bývá typická u dětí do šesti let. Nejvíce úrazů se v průměru vyskytuje u dětí ve věku 14 let. Dívky mají období s největším rizikem školních úrazů později než chlapci, což se projevuje vývojovou odlišností fyzického, psychického a sociálního zrání období pohlaví.¹⁶

Ze záznamů o úrazech je možné rovněž vyčíst, že příčinou zranění dětí ve školách a školských zařízeních je ve skoro polovině případů nešťastná náhoda, tedy že si za úraz děti nemohou. Dále si pak 30 % úrazů zavíní děti svou neukázněností a neopatrností. Podíl zavinění jinou osobou dosahuje zhruba 16 %. Co se týče charakteru zranění, tak při úrazech ve školách dochází nejčastěji k poranění ruky (polovina všech úrazů), 30 % připadá na zranění nohy a 13 % zranění se týká hlavy. Chlapci bývají více náchylní na úrazy nohou nebo hlavy.¹⁷

Dle údajů České školní inspekce z roku 2009 se ve škole zranilo na 31 456 dětí. Úrazy při tělesné výchově přitom prezentovaly více než polovinu školních úrazů. Naprostá většina školních úrazů se stala žákům základních škol – celkem 20 530 úrazů (65,3 %), 9 288 (29,5 %)

¹⁵ Matlasová, H.; Toráčová, L. Preventivní program pro žáky základních škol. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2008, (1): 41-48.

¹⁶ Skácelík, P. Úrazy jako sociální fenomén. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2006, (2): 69-71.

¹⁷ Skácelík, P. Úrazy jako sociální fenomén. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2006, (2): 69-71.

bylo hlášeno na středních školách. Nejvíce úrazů bylo zaznamenáno v hodinách tělesné výchovy – 50,8 %. Procento úrazů hlášených každý rok na školách při školní tělesné výchově dosud nekleslo – v porovnání s předešlým rokem došlo k meziročnímu navýšení o 1,2 %. O přestávkách se událo celkem 22,1 % úrazů. Z nejčastějších poranění šlo opět o poranění končetin – častá byla hlavně poranění ruky (49,6 %), poranění nohy (29,8 %). Skoro polovina školních úrazů vznikla jako důsledek nešťastné náhody. Skoro třetina úrazů pak jako následek nekázně žáků.¹⁸

Ze statistických údajů školní úrazovosti, které sleduje Ústav zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS), vyplývá, že ne všechny školní úrazy bývají školní statistikou zaevidovány a zaregistrovány. Výkazy chirurgických oborů (chirurgie, neurochirurgie, traumatologie, ortopedie, léčba popálenin, plastická chirurgie atd.) úrazů registrují více. Četnost takto registrovaných školních úrazů v roce 2005 dosahovala 4,61 případů na 100 dětí, což je více než dvojnásobná frekvence, než uvádí školní statistika. Dramatický nárůst vykazovaných školních úrazů není možné nechat bez povšimnutí. V roce 1996 bylo vykázáno necelých 50 000 úrazů a v roce 2002 už více než 82000, index nárůstu tak mezi těmito období činí 167,4 %. Všechna uvedená čísla týkající se úrazovosti mají vzestupný trend, ačkoliv obecná pracovní úrazovost v celé republice se snižuje.¹⁹

Zvyšující se množství úrazů při hodinách školní tělesné výchovy, který tvoří skoro polovinu všech školních úrazů, má spojitost s nízkou fyzickou zdatností dnešních dětí, které stále více času tráví u počítače či před televizní obrazovkou. Do nárůstu úrazové incidence se také nepříznivě promítá nárůst množství dětí s nadváhou a obezitou. Uvedený nárůst je možné zaznamenat především v posledních dvaceti letech. Nadváha a obezita aktuálně postihuje skoro 15 % dětské populace. Nedostatečná pohybová aktivita v dětském věku, podobně jako pokles fyzické zdatnosti a nárůst množství jedinců s nadváhou a obezitou velmi negativně ovlivňují nejenom úrazovou mortalitu, morbiditu a fyziologický vývoj dítěte, ale také se nepříznivě promítají do rizika kardiovaskulárních onemocnění, diabetu nebo vzniku metabolického syndromu v dospělosti.²⁰

Zmínit lze ještě skutečnost, že riziko vzniku dětského úrazu úzce souvisí s chováním dítěte. To určuje několik faktorů počínaje faktory genetickými přes vlivy environmentální až

¹⁸ Zvadová, Z.; Janoušek, S.; Roth, Z. Úrazovost u dětí školního věku – současné směry prevence. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2012, 8(1): 7–17.

¹⁹ Skácelík, P. Úrazy jako sociální fenomén. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2006, (2): 69-71.

²⁰ Zvadová, Z.; Janoušek, S.; Roth, Z. Úrazovost u dětí školního věku – současné směry prevence. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2012, 8(1): 7–17.

po socioekonomické faktory. Podle odborníků Světové zdravotnické organizace děti, které pochází z rodin s nízkou úrovní příjmů, bývají rizikem úrazů ohroženy několikanásobně častěji než děti z rodin s vyšším socioekonomickým statutem. Např. riziko dopravního úrazu bývá u dětí z rodin s nízkými příjmy 4–5násobně vyšší. Skoro totéž platí i u dětí s nižším vzděláním rodičů či dětí z rodin neúplných, u kterých existuje až několikanásobně vyšší riziko vzniku úrazů. Vyšší úrazovostí jsou ohroženy i děti, jejichž rodiče trpí chronickými onemocněními.²¹ Oproti tomu pozitivně se na úrazové incidenci dětské populace odráží vyšší socioekonomický status rodiny a vyšší úroveň vzdělání rodičů. Příznivý vliv má také soudržnost rodiny, ve které dítě vyrůstá, otevřená komunikace v rodině a také nízká míra konfliktu. Právě dostatek kladných sociálních zkušeností, které dítě získává v rodině a následně ve škole v kontaktu s vrstevníky, prezentuje důležitou ochranu dítěte proti šikaně a násilí, jelikož se podílí na formování pozitivních vzorců chování a také i na budování potřebné sebedůvěry a sebevědomí dítěte.²²

Jako hlavní rizika školních činností lze uvést hodiny tělesné výchovy (49 %) a volný čas o přestávkách (20 %). Nejméně úrazů se odehrává na brigádách a ve školních laboratořích (celkem 1 %). Specifikem je, že při tělesné výchově utrpělo úraz téměř stejné procento chlapců jako děvčat, ale v době přestávek se zraní skoro dvojnásobek chlapců.²³

2.3 Povinnosti školy ve vztahu k bezpečnosti žáka

Jak uvádí Dandová²⁴ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce v platném znění nařizuje škole povinnost zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci nejen zaměstnancům školy, ale i žákům. Každá škola je dle zákoníku práce zaměstnavatelem a žáci jsou podle výkladu zákona, fyzickými osobami, které se vyskytují na pracovišti s vědomím zaměstnavatele. Zástupce statutárního orgánu – ředitel školy, má povinnost zabezpečit BOZP nejen všem zaměstnancům, ale v první řadě u žáků. Navíc se ukazuje²⁵, že v případě, že je věnována dostatečná pozornost BOZP už v rámci přípravy na budoucí povolání, může to pomoci snížit úrazovost čerstvých

²¹ Bouchalová, M.; Kukla, L. Úrazovost a chronická nemocnost rodičovských párů s malými dětmi – epidemiologická studie. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2011. 7/1: 7–24.

²² Zvadová, Z.; Janoušek, S.; Roth, Z. Úrazovost u dětí školního věku – současné směry prevence. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2012, 8(1): 7–17.

²³ Skácelík, P. Úrazy jako sociální fenomén. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2006, (2): 69-71.

²⁴ Dandová, E. *Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách*. Praha: ASPI. 2008, s. 17.

²⁵ Schulte, P. A.; Stephenson, C. M.; Okun, A. H. et al. Integrating Occupational Safety and Health Information Into Vocational and Technical Education and Other Workforce Preparation Programs. *American Journal of Public Health (AJPH)*. 2005. 95, 404-411.

absolventů v jejich prvních povoláních, neboť ta bývá jinak obecně nejvyšší v rámci celého spektra pracovních úrazů.

Škola nese za žáka nebo studenta odpovědnost dle § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)²⁶. V něm je jasně stanoveno, že škola je za žáka či dítě zodpovědná tam, kde dochází k výchově nebo vzdělávání, jež samotná škola organizuje. Zohlednit je ovšem ale třeba i § 2 odstavec f) zákona č. 309/2006 Sb.,²⁷ kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Je v něm uvedeno, že zaměstnavatel, zde škola, má povinnost vybavit pracoviště prostředky pro poskytování první pomoci a prostředky pro přivolání zdravotnické záchranné služby.

Pravidla, nařízení a další informace ohledně BOZ je nezbytné žákům poskytovat s ohledem na jejich věk²⁸. Jiné to bude u dětí v mateřské škole, jinak právě na škole střední, kde už lze mladistvé považovat za skoro dospělé jedince. Škola by měla žáky provést školením o bezpečnosti a ochraně zdraví před započítím jakékoliv aktivity, která by mohla znamenat jistá rizika. Toto školení je nutné navíc zaznamenat, tedy učinit o něm písemný zápis, který by měl vyplývat z osnovy, která je vytvořena na podkladě zjišťování a vyhodnocení rizik. Poměrně často se stává, že pedagogové zapomínají na to, že poučit je třeba i žáky, kteří nebyli ve škole v danou chvíli přítomni (nemoc aj.). Školení bezpečnosti a ochrany zdraví je třeba žákům předložit v pochopitelné formě a jasně, tak aby jej bez větších problémů pochopili. Platí, že ani starší žáci nedávají při poučování dostatečný pozor a bezpečnost neberou úplně vážně. Z toho důvodu lze doporučit, aby žákům byly prezentovány rovněž praktické a modelové situace. Při školení je třeba vždy bezpodmínečně vyžadovat maximální pozornost a ukázněnost žáků.²⁹

2.4 Povinnosti BOZ ze strany žáka

BOZ znamená Bezpečnost a ochrana zdraví při práci. Je to oblast, která se zaměřuje na prevenci pracovních úrazů a ochranu zdraví pracovníků. Povinnosti v oblasti BOZ má nejen

²⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), § 29.

²⁷ Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), § 2.

²⁸ Viz Tureková, I. & Bagalová, T. Knowledge and Experiences of Safety and Health Occupation Risks among Students. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 8(5), 108-120.

²⁹ BOZP.CZ. BOZ a BOZP ve školství. Komplexní informace o bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků, studentů a zaměstnanců školy. [online]. 2015. [cit. 17-10-2023]

škola, ale i žáci. Konkrétně § 22 odstavce 1 písmene b) zákona č. 561/2004 Sb., zmiňuje, že žáci, studenti a zákonný zástupci dětí a nezletilých žáků musí dodržovat školní a vnitřní řád, včetně předpisů a pokynů školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti. V § 22 odstavce 2 písmene a) školského zákona je dále zmíněno, že zletilí žáci a studenti musí školu informovat o změnách jejich zdravotní způsobilosti, zdravotních potížích nebo dalších skutečnostech, které by mohly být závažné a mohly by mít vliv na průběh vzdělávání. Následně pak v § 22 odstavce 2 písmene c) stejného zákona je doplněno, že zletilí žáci a studenti musí škole oznamovat informace podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které by mohly mít vliv či jsou důležité pro vzdělávání či samotnou bezpečnost studenta.³⁰

Pokud jde o povinnosti žáka ve vztahu k BOZ, záleží to na konkrétní pracovní činnosti a prostředí. Nicméně existují obecné zásady, které by měl každý žák dodržovat:

Dodržování předpisů a pokynů:

Žák by měl dodržovat všechny bezpečnostní předpisy a pokyny, které jsou stanoveny pro danou práci nebo pracovní prostředí. To zahrnuje nošení osobních ochranných prostředků, pokud jsou vyžadovány.

Oznámení nehod a rizik:

Žák by měl okamžitě oznámit svému nadřízenému nebo zodpovědné osobě ve škole jakékoli nehody, zranění nebo rizika týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví.

Správné používání vybavení a nástrojů:

Žák by měl být obeznámen s tím, jak správně používat veškeré pracovní nástroje a zařízení. Nesprávné používání může zvýšit riziko úrazu.

Opatrné chování:

Žák by měl být obezřetný a zodpovědný při vykonávání svých úkolů. To zahrnuje obezřetnost při pohybu po pracovišti a dbání na bezpečnost svou i ostatních.

Respektování bezpečnostních značek a omezení:

Žák by měl respektovat všechny bezpečnostní značky, omezení a varování na pracovišti. Tyto informace jsou klíčové pro prevenci úrazů.

Zúčastňování se pravidelných školení:

³⁰ BOZP.CZ. BOZ a BOZP ve školství. Komplexní informace o bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků, studentů a zaměstnanců školy. [online]. 2015. [cit. 17-10-2023]

Žák by měl aktivně participovat na pravidelných bezpečnostních školeních a osvětových akcích, které jsou organizovány ve škole nebo na pracovišti.

Návykové látky:

Žák nesmí v průběhu pracovního procesu ani před ním užívat jakékoliv legální i nelegální návykové látky.

Faktem však je, že z různých výzkumů vyplývá, že žáci v praxi nemají dostatečné informace ohledně BOZ, a i když je mají, často je nedodržují.³¹

2.5 Možnosti podpory bezpečí ve školách

V soudobé inkluzivní škole je obvyklou skutečností příprava učitele na výuku přizpůsobení výuky zdravotnímu stavu žáků, a zejména jejich kognitivním schopnostem. Uvedená podmínka musí být splněna i tehdy, když škola pro výuku určitých témat bezpečnostní problematiky využívá externích subjektů. Vždy je to nakonec učitel, který svou přítomností zabezpečuje optimální podmínky fyzické, psychické a sociální pohody při výuce.³²

Zásadní úlohu při nastavování a dodržování podmínek „zdravé a bezpečné školy“ sehrává management školy a pak učitelé. Pokud jsou hodnoty ochrany zdraví a bezpečí součástí vize školy, pak patřičné manažerské vedení zvládne v tomto ohledu měnit postoje učitelů i nepedagogických pracovníků školy. Zde platí upřednostňování pozitivní motivace nad negativní, tedy že spíše, než někoho postihovat je lepší využít neustálé vysvětlování smyslu nastavených opatření ve vnitřním režimu školy, jelikož rozhodujícím činitelem pro praxi je vůle a ochota vůči změně.³³

Ve vztahu k míře odpovědnosti, kterou disponuje ředitel školy, a velmi komplikované legislativě v oblasti zabezpečení podmínek zdraví a bezpečí ve vzdělávání je pro management školy důležitou nezbytností se v určité problematice pravidelně vzdělávat. Podobně důležitou součástí školního týmu jako učitelé tvoří nepedagogičtí pracovníci. Dost často jde o první osoby, s nimiž se setkají rodiče nebo veřejnost a podle kterých začínají posuzovat školu jako instituci. Opomenout nelze ani rodiče. Rodina a škola v otázkách ochrany zdraví a bezpečí musí

³¹ Mostafa N. S.; Momen, M. Occupational health and safety training: Knowledge, attitude and practice among technical education students. *Egyptian Journal of occupational medicine*. 2014, 38(2): 153-165.

³² Kovaříková, M. Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 14.

³³ Kovaříková, M. Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 15.

vystupovat jako respektující se autority. Rodiče rovněž přichází do školy s vlastními představami o oblasti zdraví a bezpečí a snaží se je v různé míře uplatnit. Opomenout nelze ani spolupráci školy a zřizovatele. Práva a povinnosti zřizovatelů škol vychází ze školského zákona. Kvalitní spolupráce a komunikace mezi zřizovatelem a školou je nezbytná pro prosazení bezpečnostních technických opatření, ale i pro získání souhlasu s účastí v komunitních programech podpory zdraví a bezpečí.³⁴

Matlasová a Toráčová³⁵ realizovaly projekt sledující možnosti zvyšování povědomí dětí o bezpečnosti ve školách. Na projekt měly autorky kladný ohlas u dětí. Pro děti byl nejzajímavější praktický nácvik první pomoci. Na podkladě uskutečněných seminářů bylo zjištěno, že nejúčinnější preventivní působení na žáky (v tomto případě základních škol) věkové kategorie je za pomoci interaktivní formy vzdělávání (tzn. aktivní zapojení žáků do výuky – vlastní zkušenosti a znalosti žáků o dané problematice, diskuse, nenásilná forma semináře, např. prostřednictvím hry apod.). Mimo vytváření metodických doporučení pro výuku a vzdělávání, realizace interaktivních seminářů doporučují autorky plánované zřízení a kontinuální fungování zdravotnického kroužku na školách.

Jak však upozorňuje Zvadová a kol.³⁶, výchovné působení ve školách nemůže nikdy spočívat jen v předávání vědomostí v rámci výchovně-vzdělávacího procesu. Mělo by docházet k zasažení celé osobnosti ve smyslu harmonického rozvoje a formování sociálních kompetencí, rozhodujících v dalším období o existenci a zdárném uplatnění v životě společnosti. Právě sociální složka výchovy prezentuje podle odborníků do velké míry důležitý fakt v účinnosti preventivních aktivit, úrazovou prevencí bez výjimky. Dětem je třeba poskytnout náležitě znalosti a zároveň v nich vytvářet pocit odpovědnosti, ohleduplnosti a respektu vůči druhým.

Zvadová a kol.³⁷ uvádí, že z hlediska zvýšení bezpečnosti v okolí škol vnímá jako hodně důležité včasné a dostatečné upozornění řidiče na přítomnost školy, jakož i snížení maximální povolené rychlosti na 30 km/hod. v lokalitách nejen v blízkosti škol, ale i kolem hřišť a sportovišť. Za efektivní opatření snižující riziko dopravního úrazu se řadí také instalace zpomalovacích pásů, adekvátně velký prostor pro děti před školou, který je bezpečně oddělen

³⁴ Kovaříková, M. Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 16.

³⁵ Matlasová, H.; Toráčová, L. Preventivní program pro žáky základních škol. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2008, (1): 41-48.

³⁶ Zvadová, Z.; Janoušek, S.; Roth, Z. Úrazovost u dětí školního věku – současné směry prevence. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2012, 8(1): 7-17.

³⁷ Zvadová, Z.; Janoušek, S.; Roth, Z. Úrazovost u dětí školního věku – současné směry prevence. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2012, 8(1): 7-17.

od okolního dopravního ruchu, a také i zabezpečení dozoru dětí v exponovaných hodinách jejich příchodu a odchodu do školy, a to ideálně městskou policií. Stejný význam může mít charakteristika dopravního prostředí, ve kterém se dítě pohybuje ve volném čase. Riziková bývají především místa v blízkosti dopravních komunikací, která jsou menšími dětmi před nástupem školní docházky využívána pro nedozorované hry ve volném čase. Z hlediska incidence i závažnosti dopravních úrazů jsou nejvíce ohroženou skupinou právě děti před zahájením a na počátku školní docházky.

Součástí ochrany zdraví žáků je i ve velké míře psychické zdraví, které poslední dobou souvisí čím dál častěji s jejich celkovým zdravotním stavem. Sice je především důležitá prevence v oblasti podpory zdraví a bezpečí, ale i následná péče či doporučení, kam se v případě krizové situace obrátit mohou mnohdy žákům pomoci proti rizikovému chování. V České republice existuje několik bezplatných center, poskytujících okamžitou psychickou pomoc, na něž se mohou žáci, dospělí i senioři v případě potřeby sami obracet. Jsou to:

- Dům tří přání
- Linka seniorů
- Linka bezpečí
- Bílý kruh bezpečí
- Linka pro rodinu a školu
- Modrá linka³⁸

V letošním roce začala naše škola úzce spolupracovat s terapeutickým centrem Modré dveře, které své služby poskytuje na pobočkách v Praze, Kostelci nad Černými lesy a v Říčanech. Toto centrum je nestátní nezisková organizace, která se zabývá zkvalitňováním života lidí, kteří potřebují pomoc, rovněž učí odborníky, jak takovouto pomoc poskytovat. Poskytuje dle aktuální potřeby psycho-sociální služby a podporu v nesnadných životních situacích Jeho činnost je primárně financována z veřejných prostředků a evropských fondů. Pobočka v Říčanech poskytuje tyto služby:

- Psychoterapii: pro kohokoliv, koho něco trápí
- Sociální aktivizaci: bezplatná, terapeutická činnost v oblasti sociálních vztahů
- Sociální rehabilitaci: bezplatná, rozvíjí kompetence k samostatnému životu
- Krizovou pomoc: bezplatná, anonymní odborná pomoc v krizové situaci

³⁸ Bezplatná centra okamžité psychické pomoci v ČR: Kdo vám pomůže v náročné situaci? Online. Mojra. 2023. Dostupné z: <https://www.blog.mojra.cz/post/428>. [cit. 2023-11-23].

- Supervizi: rozvoj pracovníků v pomáhajících profesích³⁹

³⁹ Naše služby. Online. Modré dveře. 2023. Dostupné z: <http://www.modredvere.cz/cz/ricany-nase-sluzby>. [cit. 2023-11-23].

3 BOZP na středních školách a při odborném výcviku

Dle poslední výroční zprávy ČŠI Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2018/20191 realizovala ČŠI kontrolu a hodnocení zajištění podmínek BOZ v celkem 237 středních školách. Střední školy byly z pohledu BOZ hodnoceny ve většině případů (90,5 %) jako bezpečné. Bezpečnostní rizika byla nejčastěji identifikována ve společných prostorách škol (např. chodby, šatny) a v celkovém stavu budov. Porušení legislativních předpisů v oblasti zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví ČŠI identifikovala v 9,5 % středních škol. Porušení se týkalo vesměs nedostatků ohledně prevence rizik a v oblasti personálního zabezpečení BOZ žáků při výuce. Odborné učebny, laboratoře, tělocvičny a hřiště vyžadují zlepšení.⁴⁰

Co se týče rizikového chování na středních školách má různé formy a příčiny, k nejčastějším projevům rizikového chování žáků se tradičně řadí kouření, dále pak užívání návykových látek, šikana, kyberšikana, poté i agrese, násilí a ublížení na zdraví.⁴¹

Níže uvádím několik oblastí, kde se může projevovat rizikové chování:

Alkohol a drogy:

Žáci na střední škole mohou být náchylní k experimentování s alkoholem a drogami. To může zahrnovat konzumaci alkoholu, kouření cigaret, užívání marihuany nebo jiných omamných látek. Bohužel dle platné legislativy jsou některé návykové látky legální / alkohol, cigarety, tabákové výrobky, ředidla, léky/, jsou jednoduše dostupné, omezen je pouze věk při prodeji. Toto chování může mít negativní dopady na jejich zdraví, vzdělání a celkový životní styl.

Sexuální chování:

Někteří žáci mohou zapadnout do rizikového sexuálního chování, což zahrnuje nechráněný sex, nezodpovědné sexuální partnery nebo sexuální aktivity vedoucí k nežádoucím důsledkům, jako jsou těhotenství nebo sexuálně přenosné nemoci. Nedostatečná sexuální výchova a informovanost může vést k nechráněnému sexu, což zvyšuje riziko nechtěného těhotenství a přenosu pohlavních nemocí.

Problémy se sociálními vztahy:

⁴⁰ MŠMT. Koncepte přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021, s. 7.

⁴¹ MŠMT. Koncepte přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021, s. 7.

Někteří žáci se mohou dostat do rizikových situací v souvislosti se sociálními vztahy, například zapojením se do násilí, šikanování, nebo nesprávnými vztahy. Fenomémem dnešní doby jsou hrozby v podobě sociálních sítí. Excesivní sociální sítě, online hry, výzvy/ challenge/ nebo sledování videí s nevhodným obsahem může mít negativní vliv na duševního zdraví a sociální vztahy. Některé končí tragicky, a to smrtí uživatele.

Problémy se školním chováním:

Rizikové chování může také zahrnovat školní problémy, jako jsou špatné studijní návyky, vysoká absence, šikanování spolužáků nebo porušování školního řádu a disciplinárních opatření. Někteří žáci mohou vykazovat násilné tendence, verbální nebo fyzické, což může být důsledkem problémů s emocemi, frustrací nebo nízkou sebekontrolou.

Problémy s jídlem, nezdravá výživa:

Rizikové chování může zahrnovat poruchy příjmu potravy, jako jsou anorexie nebo bulimie, které mohou být způsobeny tlakem na dosažení fyzické dokonalosti. Nezdravá strava, nedostatek fyzické aktivity a špatné životní návyky mohou vést k problémům s obezitou, srdcově-cévním onemocněním a dalším zdravotním komplikacím.

Fyzická aktivita:

Nedostatek fyzické aktivity může být spojen s řadou zdravotních problémů, včetně obezity, svalových problémů a celkově nižšího duševního blaha.

Problémy s duševním zdravím:

Někteří žáci se mohou potýkat s duševními problémy, jako jsou deprese, úzkost, nebo stres, což může vést k rizikovým chováním. Častými příznaky je sebepoškozování.⁴²

Je důležité, aby školy a rodiny spolupracovaly na prevenci rizikového chování žáků. To může zahrnovat poskytování informací o zdravém životním stylu, podporu duševního zdraví, vytváření bezpečného prostředí ve škole, a poskytování dostupných zdrojů a služeb pro žáky potřebující podporu. Komunikace a spolupráce mezi pedagogy, rodiči a žáky jsou klíčové pro úspěšnou prevenci chování na střední škole.

⁴² Metodická doporučení a metodické pokyny v oblasti primární prevence rizikového chování schválená vedením MŠMT. Online. MSMT. 2016. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporučení-a-pokyny>. [cit. 2023-11-23].

Preventivní opatření by měla být zaměřena na emocionální zdraví, poskytování informací o rizicích a následcích rizikového chování, podpora sociálních dovedností a vytváření bezpečného a podpůrného prostředí ve škole. Je důležité také zajistit dostupnost odborné pomoci a podpory pro žáky v obtížných situacích.

3.1 Formy zabezpečení BOZP na středních školách

Při uskutečňování teoretického vyučování i odborného výcviku mohou být žáci vystaveni různým rizikovým faktorům, jako jsou chemické látky, fyzická zátěž, prach, hluk, vibrace, neionizující záření, pracovní pohoda, psychická zátěž, práce ve zvýšeném tlaku vzduchu, zřaková zátěž, zátěž chladem, zátěž teplem nebo práce s biologickými činiteli. Nejzávažnější se z aspektu BOZ jeví oblast nakládání s chemickými látkami žáky a expozice biologickým činitelům. Mimo zdravotní způsobilosti žáků ke studiu je také nezbytné dbát na používání osobních ochranných pracovních prostředků (OOPP), které žákům poskytuje škola podle vlastního seznamu, vytvořeného na podkladě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek na pracovišti. Škola by měla dávat pozor na to, aby ochranné prostředky byly v dobrém stavu, a jejich užívání by mělo být školou kontrolováno.⁴³

Realizace praktického vyučování v rámci odborného výcviku vychází z RVP. Praktické vyučování se uskutečňuje na středních školách nebo na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které mají oprávnění k činnosti související s konkrétním oborem vzdělání. Rámcový popis důležitých materiálních, personálních a organizačních podmínek a podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví ve škole bývá vymezen v ŠVP konkrétního oboru vzdělání. Praktické vyučování realizované na pracovištích fyzických či právnických osob, které disponují oprávněním k činnosti související s určitým oborem vzdělání, je podmíněno uzavřením smlouvy se školou o obsahu a rozsahu praktického vyučování a podmínkách pro jeho provedení. Ve smlouvě musí být zahrnuta i otázka opatření k zajištění BOZ při praktickém vyučování, včetně ochranných opatření, která musí být akceptována, hlavně se zmíněním OOPP a k zajištění hygienických podmínek při praktickém vyučování. Součástí smlouvy kromě jiného musí být obecný závazek poskytnutí nástrojů a náradí používaných při praktickém vyučování. Tato pracoviště v rámci jednoho oboru jsou ale odlišná, a to jak po stránce technických, materiálních, personálních, bezpečnostních, tak i organizačních podmínek. Chybí

⁴³ MŠMT. Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021, s. 7.

proto standard pracoviště pro fyzické či právnické osoby s oprávněním k činnosti související s konkrétním oborem vzdělání, které by žákům obstaralo bezpečné a kvalitní pracoviště.⁴⁴

Jednou z podstatných forem zabezpečení BOZP na školách je vzdělávání žáků k bezpečí a ochraně zdraví. K tomu je obvykle využíváno **výchovy ke zdraví a bezpečí**. Při plánování školní výuky zaměřené na výchovu ke zdraví a bezpečí je třeba vycházet z platných kurikulárních dokumentů, v podmínkách školy ze školního vzdělávacího programu. Pokud má učitel možnost se aktivně účastnit přípravy školního kurikula, tj. pakliže sám didakticky rozpracovává vzdělávací obsah oboru v úrovni didaktické transformace rámcového programu do školního vzdělávacího programu, buduje si tak „vlastní učební osnovy“ vyučovacího předmětu. Je možné tedy počítat s tím, že při projektování konkrétní výuky bude pořád jednodušeji rozvíjena skrze promyšlené výchovné a vzdělávací strategie. Učitel disponuje kompetencí rozhodnout, které učební aktivity je třeba rozvíjet, aby žáci co nejefektivněji získávali dovednosti a vědomosti určené očekávanými výstupy. Základní východisko tvoří výchovné a vzdělávací strategie rozpracované na úrovni předmětu. Učitel by měl promýšlet, co chce žáky ve výchově ke zdraví a bezpečí naučit a jestli připravovaná výuka k tomuto cíle přispěje. Svou představu o výuce během školního roku utváří v časově-tematickém plánu, ve kterém určí tematické celky učiva a množství hodin, které jim bude věnovat. Příprava na výuku výchovy ke zdraví by měla probíhat v rámci určitých základních kroků. Je nutné:⁴⁵

- určit výukové cíle (očekávané výstupy), které by měly být v hodině ve výuce naplňovány (v harmonii s výchovnými a vzdělávacími strategiemi předmětu);
- zvážit si výběr vhodných motivačních prostředků;
- zvolit typ a povahu činností využívaných ve výuce (metody, pořadí a časové rozvržení činností, výběr pomůcek);
- zvážit uspořádání učebny ve vztahu k formám výuky (frontální výuka, skupinová práce);
- přichystat pomůcky, které by chtěl učitel využívat (metodické materiály, učebnice, učební pomůcky, didaktická technika aj.);

⁴⁴ MŠMT. Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021, s. 7.

⁴⁵ Kovaříková, M. Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 17-18.

- učinit rozhodnutí o formě monitorování pokroku žáka a hodnocení výsledků učení během hodiny i po jejím skončení.

Součástí zajišťování bezpečí na školách jsou i pravidelné kontroly a inspekce. Identifikace a hodnocení bezpečného prostředí ve školách a výchovy ke zdraví se realizuje komplexně. Uvedené hodnocení a kontrolu zabezpečuje ČŠI v rámci svých hlavních úkolů. Při kontrole a hodnocení má ČŠI zjišťovat, jestli jsou dodržovány právní předpisy, jestli jsou analyzovány výsledky kontrol a hodnocení a jsou akceptována opatření k eliminaci nedostatků identifikovaných ve sledovaných oblastech, včetně opatření směřujících k odstranění, zmírnění či prevenci rizik a jestli jsou přijatá opatření kontrolovanou osobou plněna. Mimo ČŠI může kontrolu a hodnocení ve školách realizovat Státní úřad inspekce práce (SUÍP), Českomoravský odborový svaz pracovníků školství a Hasičský záchranný sbor. SÚIP a jemu podřízené oblastní inspektoráty práce kontrolují nejen právnické osoby, které vykonávají činnost školy, ale rovněž další právnické osoby či fyzické osoby, u kterých je prováděno praktické vyučování žáků středních škol či studentů vyšších odborných škol. Svazoví inspektoři bezpečnosti a ochrany zdraví při práci kontrolují stav pracovního prostředí pracovníků a žáků ve školách. HZS ČR pak kontroluje krizovou připravenost a stav zabezpečení požární ochrany ve školách.⁴⁶

3.2 BOZ na Střední odborné škole stravování Říčany s.r.o.

Jelikož se praktická část práce odehrává na vybraném pracovišti konkrétní střední školy, je na místě si ji zde představit. Jedná se o Střední odbornou školu stravování Říčany s. r. o. Cílem školy je vytvořit školu rodinného charakteru, kde se bude klást důraz na těsnou spolupráci s rodiči a pracovišti, na kterých budou žáci vykonávat praktickou výuku. Škola nabízí studium v denních oborech, dálkovém studiu a nástavbových oborech. Ve formě denního studia jsou nabízeny čtyři vzdělávací obory, a to Řezník – uzenář, Výrobce potravin (pivovarník), Kuchař – číšník, Cukrář. Vyučování v těchto oborech je organizováno v cyklech, týden škola, týden praxe. Výuka probíhá podle ŠVP. Na škole se vyučují dva cizí jazyky: anglický a německý jazyk.

Výzkumné šetření se bude týkat pouze studentů oboru Cukrář. V tomto oboru se žáci učí „...zpracovávat suroviny, pomocné látky a přísady na cukrářské výrobky, tj. zvládnout technologické postupy a činnosti zejména při ruční výrobě cukrářských výrobků a

⁴⁶ MŠMT. Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021, s. 10.

*restauračních moučníků, obsluhovat a provádět základní údržbu strojů a strojního zařízení v provozu cukrárny, balit a expedovat cukrářské výrobky, zjišťovat případné závady technologického procesu a řešit samostatně běžné problémy, vést předepsanou evidenci výroby, posuzovat kvalitu surovin, meziproductů a hotových výrobků, dodržovat hygienické předpisy a normy při výrobě a zajišťovat tak výrobu bezpečných potravin, uchovávat cukrářské výrobky a dodržovat zásady prodeje.“ (SOŠ Říčany, online). Praxe pro žáky je zajišťována ve spolupráci s provozovny: **Cukrářský salón Říčany, Cukrárna v Srbíně, Glogus, Kostka Café** ad.*

3.2.1 BOZ při odborném výcviku

Jelikož se praktická část práce zaměří na vybrané školní pracoviště, respektive na žáky jednoho vybraného konkrétního oboru, je zde na místě představit, jak konkrétně se realizuje BOZP právě v tomto konkrétním oboru studia. Pro průzkum v práci budou osloveni žáci oboru **Cukrář – Cukrářka 29–54–H /01** Střední odborné školy stravování Říčany s. r. o. Praktická výuka pro všechny výuční obory trvá v tomto oboru pro 1. ročník - 6 hod. + 0,5 hod, celkem tedy 6,5 hod. Ve druhém až třetím ročníku pak 7 hod.+ 0,5 hod. Celkem tedy 7,5 hod. Pro 1. a 2. ročník začíná pracovní doba v rámci odborného výcviku nejdříve od 7 hod. ráno a pro 3.ročník od 6 hod. ráno. Nejpozději po 4,5 hodinách práce mají žáci nárok na přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut. Tato přestávka v práci se nezapočítává do doby konání praktické výuky (do pracovní doby). Výuka musí skončit v 1. a 2 ročníku do 20.00 hodin, 3. ročník nejpozději do 22.00 hodiny.

Před nástupem na odborný výcvik jsou žáci mimo běžné proškolení BOZP požádáni o přečtení, seznámení se a s podpisem Zápisníku bezpečnosti práce (Interní materiály školy). Při vstupní instruktáži je žák, ve smyslu zákoníku práce, obeznámen s předpisy a pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hygieny práce, hygieny osobní a požární ochrany a s pracovními a bezpečnostními podmínkami na pracovišti. Žáci, pakliže pracoviště požaduje ochranné pracovní pomůcky, bylo uloženo je používat.

V uvedeném Zápisníku jsou pro žáky uvedena některá základní pravidla ve smyslu dodržování všech předpisů bezpečnosti práce, dbát na příkazy a zákazy UOV a IOV a všech nadřízených na pracovišti. Také by si měli na pracovišti počínat tak, aby neohrozili zdraví své, ani svých spolupracovníků, a v případě výskytu úrazu musí být žák schopen pomoci. Samozřejmou podmínkou je pak zachovávání bezpečnosti při práci – používání pracovního oděvu a ochranných pracovních pomůcek, udržování pořádku na pracovišti. Žák dále podepisuje, že byl seznámen s hygienickými směrnici, absolvoval školení a instruktáží o

bezpečnosti práce a požární prevence a že bude dodržovat školní a pracovní řád pro konkrétní pracoviště. Žáci musí být také obeznámeni s evakuačním plánem školy a pracoviště, při jakémkoliv problému informovat ihned svého instruktora výcviku. Žáci se zavazují k tomu, že znají předpisy k zajištění bezpečnosti práce, bezpečnost technických zařízení a ochrany zdraví při práci prezentuje nepostradatelnou a trvalou součást kvalifikačních předpokladů. Obecně je také vyžadována podmínka, že každý musí dbát podle svých možností o svou vlastní bezpečnost, o své zdraví i o bezpečnost a zdraví fyzických osob, kterých se bezprostředně dotýká jeho jednání, eventuálně opomenutí při práci (Interní materiály školy).

Z dalších zásad, které jsou specifické přímo pro daný obor lze zmínit zejména (Interní materiály školy).

1. Dodržovat při práci na pracovišti veškeré předpisy bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci a permanentní zlepšování pracovního prostředí má být rovnocennou a neoddelitelnou součástí plnění výrobních a pracovních úkolů.
2. Při chůzi na pracovištích zaměstnavatele udržovat pozornost, používat výlučně vykázaných cest a nezůstávat na pracovištích, na která nebyl žák pracovním přidělen.
3. Před začátkem každé nové práce požádat vedoucího či instruktora odborného výcviku o pokyny, jak bezpečně pracovat. Pokud žák čemukoliv nerozumí nebo mu něco není jasné, měl by žádat o vysvětlení.
4. Žáci se musí plně a soustředěně věnovat jen své práci, která mu byla přidělena. Při práci se nerozptylujte a neruší ostatní zbytečnými rozhovory.
5. Žák nesmí stroj či zařízení, které mu bylo svěřeno do chodu, ale žáci I. ročníku – nesmějí obsluhovat mechanismy výrobního střediska a tlakové nádoby, II. ročníku – mohou tuto činnost vykonávat v souladu s učebními osnovami a pod přímým dozorem IOV, III. ročníku – mohou zařízení obsluhovat v období odborného výcviku po absolvování instruktáže a zvládnutí bezpečnostních předpisů (nejlépe při doзору IOV). Manipulovat se stroji až po proškolení a názorném předvedení.
6. Nepracovat ani manipulovat se stroji a zařízením, s nimiž mu byla manipulace zakázána.
7. Nečistit nikdy stroje v chodu vždy musí být vypnuty ze zásuvky.
8. Nahlásit zjištěné závady na stroji, nářadí či jiných zařízeních nadřízenému a opravu přenechat osobě k tomu určené.
9. Žáci smí používat pouze schválené a předepsané pracovní postupy.

10. Žáci do 16 let nemohou samostatně přenášet břemena těžší než 10 kg a starší žáci nad 20 kg. Dívky do 18 let nad 13 kg.
11. Žáci nesmějí provádět práci v mrazárnách, mrazicích komorách a skladech zboží (neplatí pro příruční sklady).
12. Žáci nesmějí provádět práce, při nichž existuje nebezpečí nákaz (úklid a čištění záchodů, záchodových mís, pisoárů, dezinfekci a deratizaci).
13. Ochraňovat potraviny před stykem s hmyzem a dodržovat správné uskladnění.

Z dalších pokynů je žákům nařízeno chodit na pracovišti upraven a včas, v nepřítomnosti se omlouvat jak na pracovišti, tak i UOV. Dále v případě potřeby žáka či pracoviště zažádat o přeřazení na jiné pracoviště. Což také platí v případě porušení školního řádu ze strany žáka nebo nedodržení smluvních podmínek ze strany pracoviště. Také má žák povinnost pravidelně zaznamenávat, co na pracovišti dělal do sešitu odborného výcviku.

Praktická část

4 Průzkum dodržování bezpečnosti a zdraví na střední školy

Náplní této kapitoly bylo na základě výzkumného šetření zjistit stav problematiky BOZP na vybrané střední odborné škole, a to z pohledu samotných studentů.

4.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo identifikovat slabiny v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na vybrané střední škole na základě výpovědí žáků školy. Dílčím cílem bylo zjistit, zda byli žáci patřičně proškoleni v oblasti ochrany zdraví a bezpečí.

Výzkumný předpoklad 1: Více než 50 % dotázaných respondentů potvrzuje, že mají vlastní zkušenost s úrazem na půdě školy.

Výzkumný předpoklad 2: Více než 75 % dotázaných respondentů potvrzuje, že byli proškoleni v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví.

Výzkumný předpoklad 3: Více než 50 % dotázaných respondentů potvrzuje, že na pracovišti odborného výcviku jsou dodržovány předpisy ohledně BOZP.

4.2 Organizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření v této práci bylo pojato v rámci kvantitativního přístupu. Pro tento výzkumný přístup je charakteristické, že pracuje s větším počtem dat a výsledky z něj jsou přenositelné i na větší populaci. V rámci tohoto výzkumného šetření bylo použito dotazníkové šetření, které prezentuje soubor dopředu vytvořených otázek s variantami odpovědí, na které respondent odpovídá podle pořadí. Dotazník je metodou oblíbenou, a to z několika důvodů. Jedním z hlavních je možnost oslovit velký počet respondentů, a třeba i takových, kteří jsou geograficky od sebe značně vzdálení. Dále dotazník umožňuje respondentům zachování anonymity, což může být pro respondenty významným motivačním faktorem. P. Gavora (2000) uvádí, že, dotazník je způsob písemného kladení otázek a následné získávání písemných odpovědí“. Je to tedy soustava předem sestavených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou seřazeny a respondenti na ně písemně odpovídají.⁴⁷

⁴⁷ P. Gavora (2000) cit. in CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4. s. 163

Dotazník může mít více podob, pro tuto práci bylo zvoleno použití online dotazníkového šetření, a to z důvodu šetření času. Dotazníkové šetření bylo vytvořeno v rámci přípravné fáze výzkumného šetření, v rámci, které bylo nejprve osloveno konkrétní školské zařízení s povolením provedení dotazování u žáků. Následně byly vytvořeny cíle výzkumného šetření, výzkumné předpoklady a v návaznosti na ně pak i otázky v dotazníku.

Dále bylo přistoupeno k fázi předvýzkumu, kdy byli osloveni dva studenti, aby zkusili vyplnit dotazník podle zasláného online odkazu. S respondenty následně bylo konzultováno, zda byly otázky pochopitelné a srozumitelné a zda nějaké důležité otázky podle nich v dotazníku nechyběly. Po nezbytné úpravě bylo možné přistoupit k realizační fázi výzkumu. V rámci ní bylo zveřejněno dotazníkové šetření a odkaz na něj zaslán na interní komunikační platformu pro žáky, ze které se proklikem respondenti dostali na dotazník. Na jeho vyplnění měli 1 měsíc. Otázky v dotazníku byly tvořeny vesměs jako uzavřené, tedy takové, které nabízí respondentům možnost vybrat si z několika variant odpovědí. Některé otázky byly tvořeny jako polouzavřené, kde měli respondenti možnost si vybrat z nabízených odpovědí, eventuálně doplnit odpovědi vlastní.

Po uplynutí lhůty jednoho měsíce bylo přistoupeno k poslední vyhodnocovací fázi výzkumu, v rámci, které byla data z dotazníků přepsána a převedena do programu MS Excel, z něhož následně docházelo k vynášení tabulek a tvorbě grafů a jejich následné interpretaci.

4.3 Interpretace výsledků

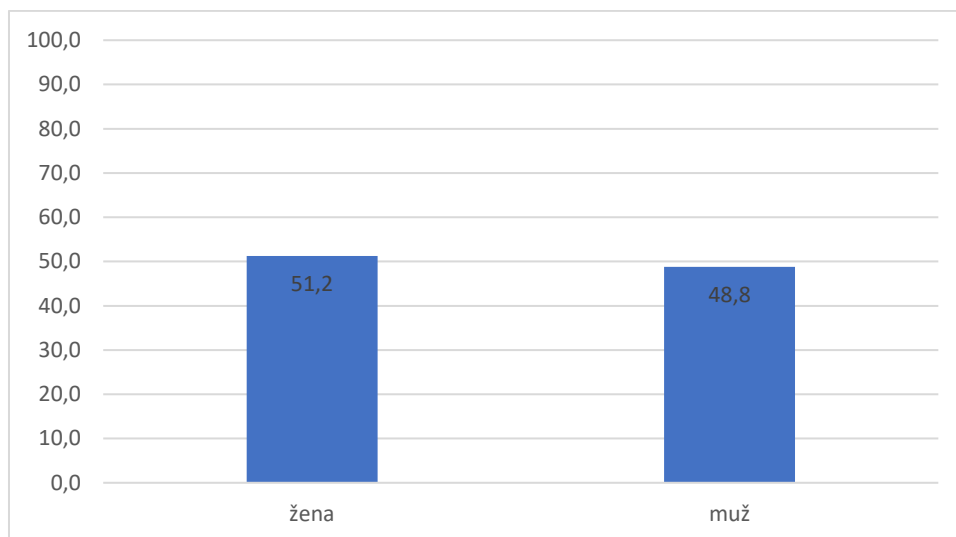
Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 82 respondentů, jejichž odpovědi jsou zobrazeny níže v prezentovaných a komentovaných tabulkách a grafech, a to jak v absolutních hodnotách, tak i těch relativních

1. Jste:

Tabulka 2 Pohlaví respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
žena	42	51,2
muž	40	48,8
celkem	82	100

V první otázce dotazníku bylo zjišťováno, jaká byla skladba respondentů ve vztahu k jejich pohlaví. Je možné si všimnout, že poměr pohlaví byl v dotazníkovém šetření zastoupen poměrně vyrovnaně. Totiž celkem 51,2 % respondentů tvořily ženy a dalších 48,8 % dotázaných tvořili muži.

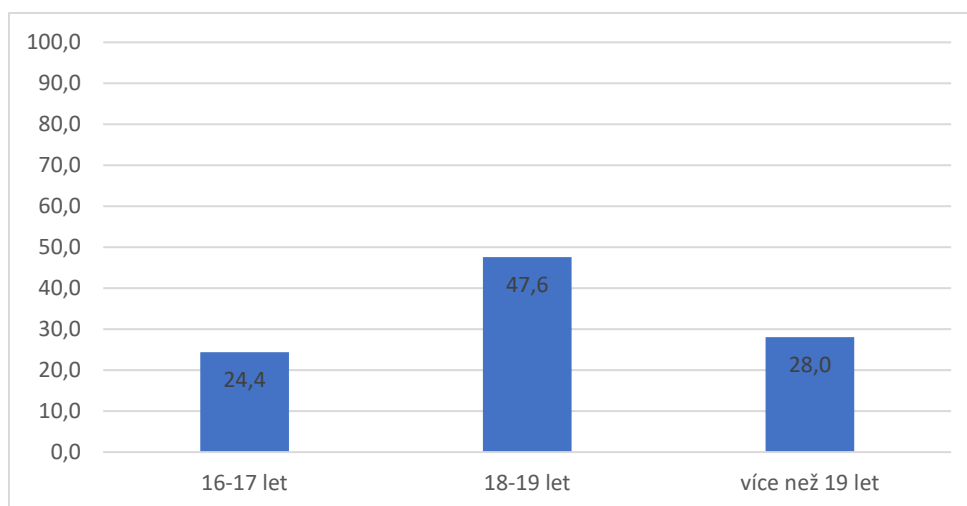
Graf 1 Pohlaví respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).

2. Je Vám:

Tabulka 3 Věk respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
16-17 let	20	24,4
18-19 let	39	47,6
více než 19 let	23	28,0
celkem	82	100

V druhé otázce byli respondenti dotazováni na svůj věk, neboť byli dotazováni žáci všech ročníků. Z uvedené tabulky i grafu vyplývá, že nejvíce bylo respondentů ve věku 18 až 19 let (47,6 %), poté bylo 28,0 % dotázaných ve věku nad 19 let a nejméně respondentů bylo ve věku 16 až 17 let.

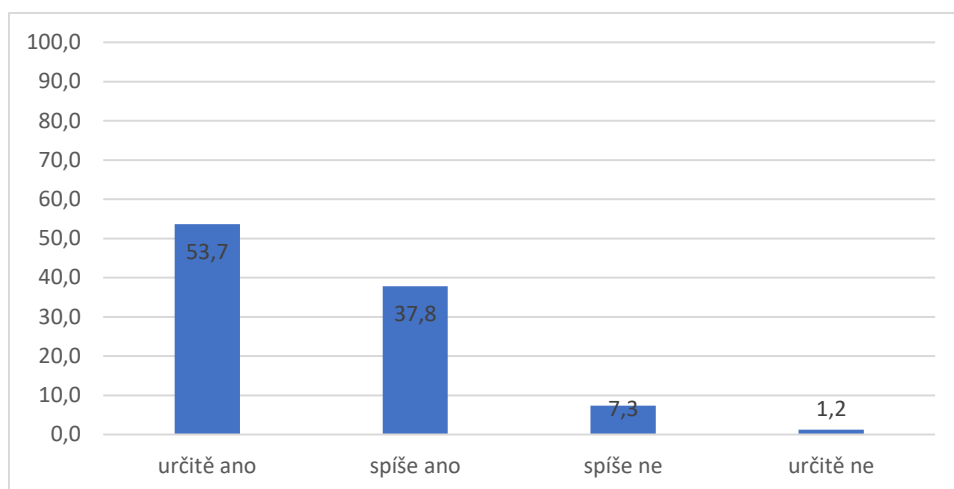
Graf 2 Věk respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).

3. Cítíš se ve škole bezpečně ve vztahu k riziku vzniku úrazu?

Tabulka 4 Vlastní pocity respondentů k bezpečí ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
určitě ano	44	53,7
spíše ano	31	37,8
spíše ne	6	7,3
určitě ne	1	1,2
celkem	82	100,0

Jak je možné si všimnout, téměř všichni dotázaní respondenti kladně odpověděli na otázku, že se ve škole cítí bezpečně ve vztahu k riziku vzniku úrazu (91,5 %). Konkrétně odpovědělo 53,7 % dotázaných respondentů, že se ve škole cítí určitě bezpečně. Dalších 37,8 % dotázaných respondentů odpovědělo, že se spíše cítí bezpečně ve škole. Jen 7,3 % dotázaných respondentů odpovědělo, že se ve škole spíše necítí bezpečně a jen 1,2 % dotázaných odpovědělo, že se ve škole určitě necítí bezpečně.

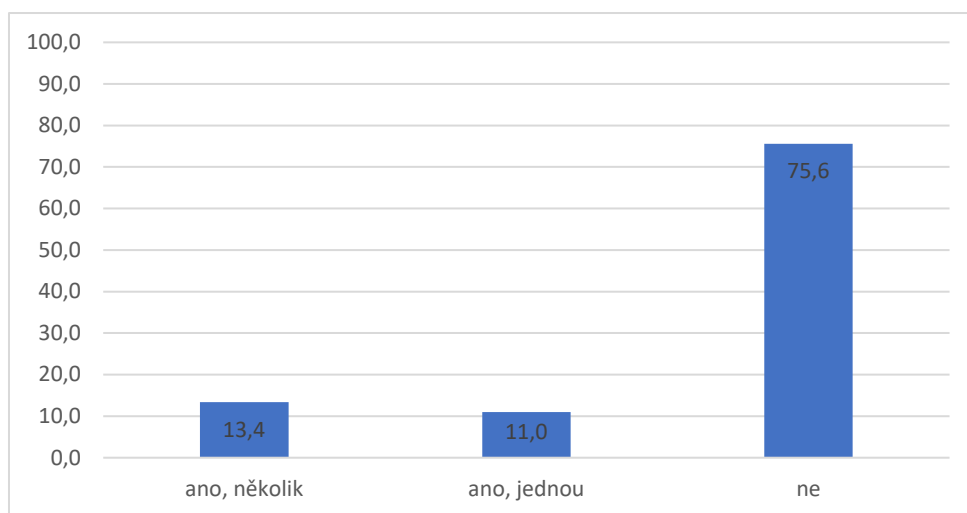
Graf 3 Vlastní pocity respondentů k bezpečí ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

4. Stal se Vám už ve škole nějaký úraz?

Tabulka 5 Vlastní zkušenost respondentů s úrazem ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
ano, několik	11	13,4
ano, jednou	9	11,0
ne	62	75,6
celkem	82	100,0

V další otázce byli respondenti dotázáni na to, jestli už měli ve škole nějaký úraz. V podstatě tři čtvrtiny dotázaných respondentů odpověděly, že se jim ve škole ještě žádný úraz nestal (75,6 %). Dále pak 13,4 % dotázaných odpovědělo, že už se jim ve škole stalo několik úrazů a zbylých 11,0 % dotázaných pak odpovědělo, že se jim ve škole stal jeden úraz.

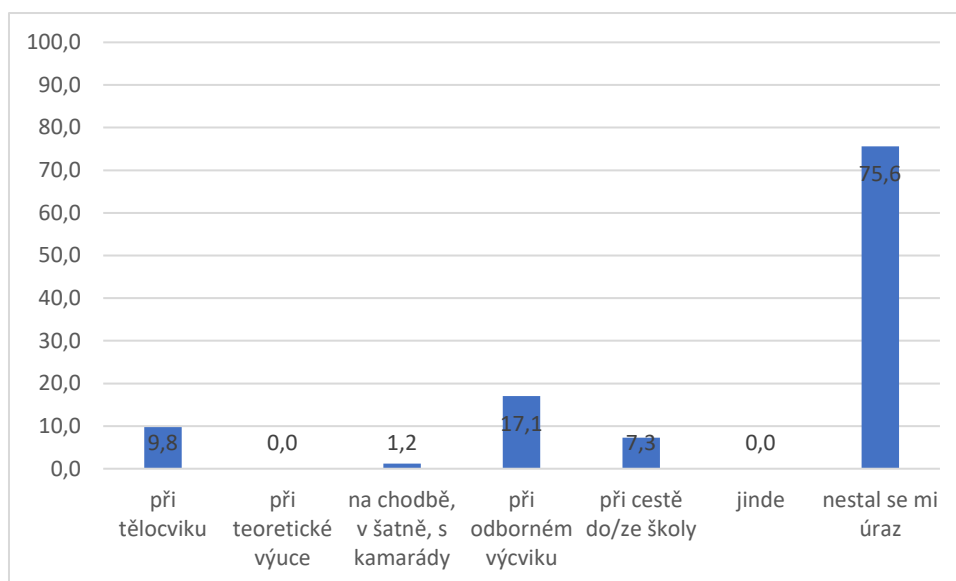
Graf 4 Vlastní zkušenost respondentů s úrazem ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

5. Pokud ano, kde (můžete zvolit více odpovědí)?

Tabulka 6 Místo úrazu respondentů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
při tělocviku	8	9,8
při teoretické výuce	0	0,0
na chodbě, v šatně, s kamarády	1	1,2
při odborném výcviku	14	17,1
při cestě do/ze školy	6	7,3
jinde	0	0,0
nestal se mi úraz	62	75,6
celkem	91	111,0

U této otázky mohli respondenti zvolit více než jednu odpověď, neboť v předchozí otázce bylo připuštěno, že úrazů se mohlo respondentům stát hned několik a jak bylo možné si všimnout, někteří respondenti uvedené potvrdili. Celkový počet odpovědí byl tedy větší než 82 (100 %). I zde však stále 75,6 % dotázaných uvedlo, že na otázku nemohou odpovídat, jelikož se jim nestal žádný úraz. Z respondentů, kteří mají za sebou nějaký úraz ve školním prostředí jich nejvíce (17,1 %) odpovědělo, že se to stalo právě při odborném výcviku. Dále pak 9,8 % dotázaných respondentů uvedlo, že se jim úraz stal při tělocviku. Následně ještě 7,3 % dotázaných uvedlo, že úraz se jim stal při cestě do nebo ze školy a nejméně respondentů (1,2 %) odpovědělo, že se jim úraz stal na chodbě nebo v šatně školy.

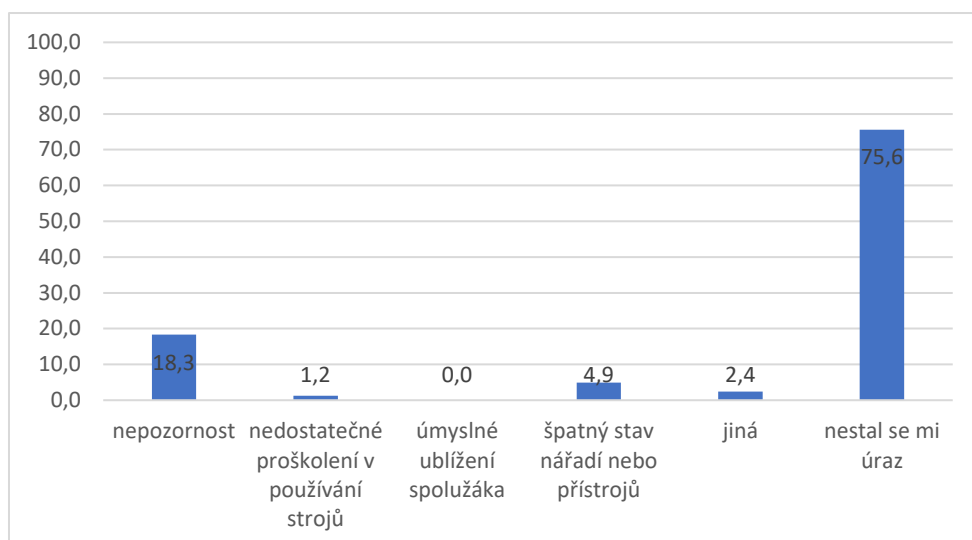
Graf 5 Místo úrazu respondentů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

6. Pokud ano, co bylo příčinou (můžete vybrat více možností)?

Tabulka 7 Příčiny úrazů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
nepozornost	15	18,3
nedostatečné proškolení v používání strojů	1	1,2
úmyslné ublížení spolužáka	0	0,0
špatný stav náradí nebo přístrojů	4	4,9
jiná	2	2,4
nestal se mi úraz	62	75,6
celkem	84	102,4

Pro kladně odpovídající respondenty byla dále položena otázka o tom, co bylo příčinou jejich úrazu nebo více úrazů, které se jim staly. Opět tedy bylo možné získat více než 82 odpovědí. I zde tedy převážila odpověď respondentů, že nemají žádnou zkušenost s úrazem na školním pozemku či ve škole (75,6 %). Z respondentů se zkušeností s úrazem jich nejvíce odpovědělo, že příčinou úrazu byla nepozornost (18,3 %). Podle 4,9 % dotázaných respondentů byl příčinou jejich úrazů špatný stav náradí nebo pracovních pomůcek. Dále ještě 2,4 % dotázaných uvedlo, že příčiny byly jiné (odpověď „jsem nešika“). Ani jeden z dotázaných respondentů neuvedl nedostatečnost proškolení nebo úmyslné ublížení nějakého spolužáka.

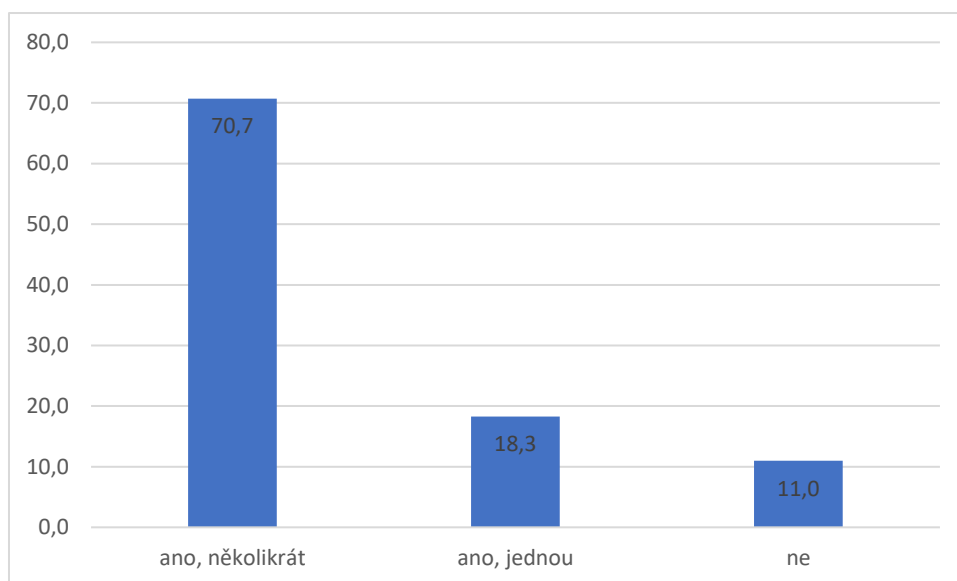
Graf 6 Příčiny úrazů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

7. Byl/a jsi proškolen/a v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji během odborného výcviku?

Tabulka 8 Proškolení respondentů v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
ano, několikrát	58	70,7
ano, jednou	15	18,3
ne	9	11,0
celkem	82	100,0

Téměř všichni respondenti u této otázky potvrdili, že byli proškolení v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji během odborného výcviku (89,0 %). Konkrétně dokonce 70,7 % dotázaných respondentů potvrdilo, že byli proškoleni v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji během odborného výcviku hned několikrát. Dalších 18,3 % dotázaných respondentů pak odpovědělo, že byli proškoleni v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji během odborného výcviku jednou. Jen zbývajících 11,0 % dotázaných respondentů pak odpovědělo, že nebyli proškoleni v oblasti BOPZ pro odborný výcvik.

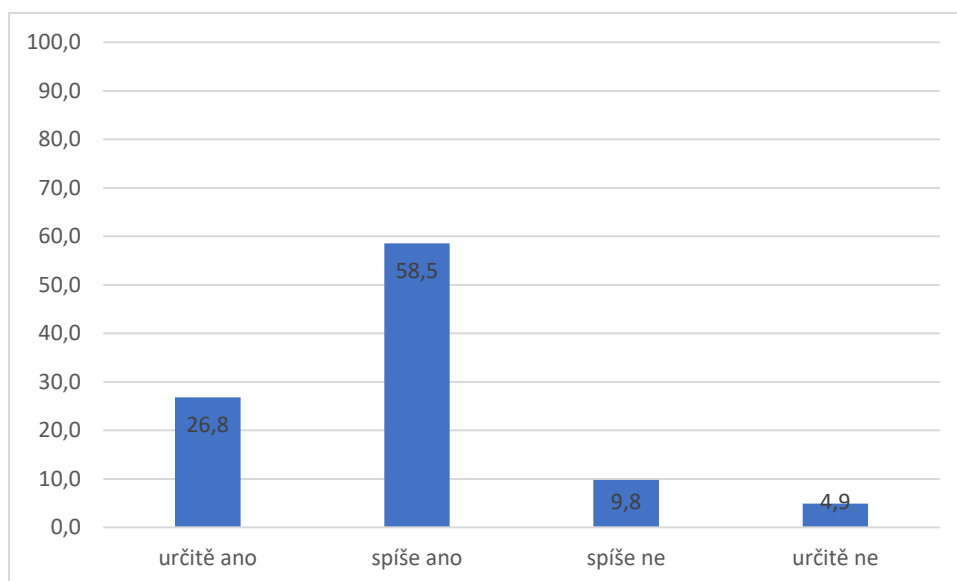
Graf 7 Proškolení respondentů v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji (Zdroj: Vlastní zpracování).

8. Pamatuješ si všechny pokyny ohledně bezpečnosti při odborném výcviku?

Tabulka 9 Zapamatování si pokynů ohledně bezpečnosti při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
určitě ano	22	26,8
spíše ano	48	58,5
spíše ne	8	9,8
určitě ne	4	4,9
celkem	82	100,0

Tato otázka se snažila ověřit, zda si respondenti pamatují informace a pokyny sdělení při proškolení v oblasti BOZP. Podle více než tří čtvrtin dotázaných respondentů (85,3 %) si tito respondenti pamatují všechny pokyny ohledně bezpečnosti při odborném výcviku. Konkrétně 26,8 % dotázaných uvedlo, že si určitě pamatují pokyny ohledně bezpečnosti při odborném výcviku. Dalších 58,5 % dotázaných respondentů uvedlo, že si spíše pamatují všechny pokyny ohledně bezpečnosti při odborném výcviku. Jen malé procento respondentů zde odpovídalo záporně. Konkrétně 9,8 % dotázaných respondentů odpovědělo, že si spíše nepamatují pokyny ohledně bezpečnosti týkající se odborného výcviku a zbylých 4,9 % dotázaných respondentů odpovědělo, že si určitě nepamatují pokyny ohledně bezpečnosti při odborném výcviku.

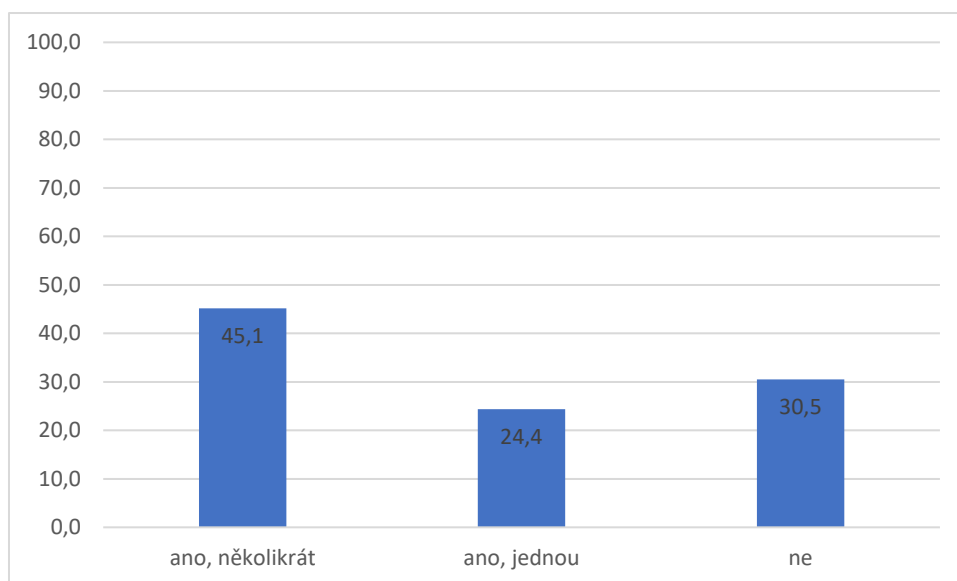
Graf 8 Zapamatování si pokynů ohledně bezpečnosti při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

9. Byl/a jsi proškolen v oblasti poskytování první pomoci?

Tabulka 10 Proškolení respondentů v poskytování první pomoci (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
ano, několikrát	37	45,1
ano, jednou	20	24,4
ne	25	30,5
celkem	82	100,0

V další otázce byli respondenti požádáni o odpověď ohledně jejich proškolení v oblasti první pomoci. Kladně zde odpovědělo celkem 69,5 %. Konkrétně 45,1 % dotázaných respondentů odpovědělo, že byli v oblasti první pomoci proškolení hned několikrát. Dalších 24,4 % dotázaných respondentů pak odpovědělo, že byli v oblasti první pomoci proškoleni jednou. Zbývajících 30,5 % dotázaných pak odpovědělo, že nebyli proškolení v oblasti první pomoci.

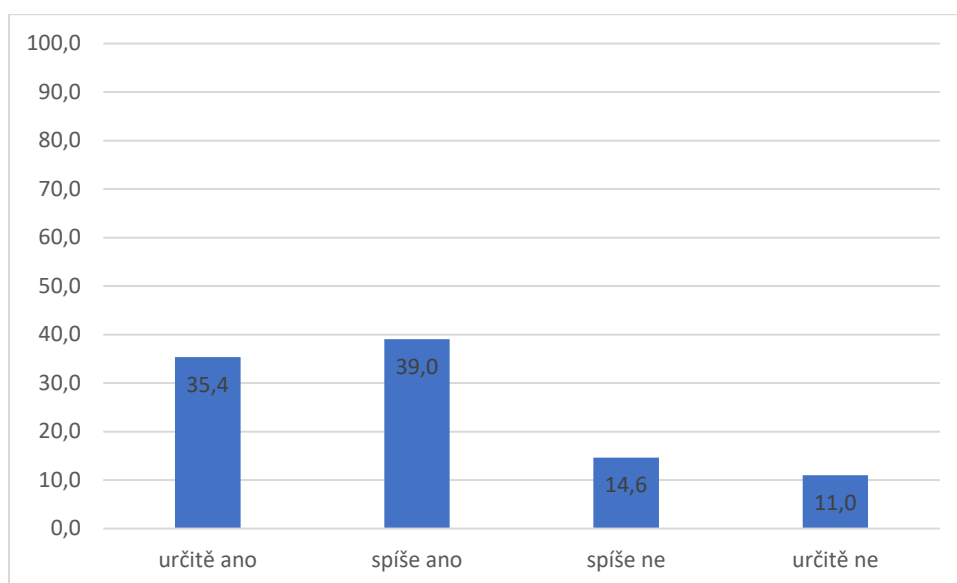
Graf 9 Proškolení respondentů v poskytování první pomoci (Zdroj: Vlastní zpracování).

10. Byl/a jsi seznámen se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku?

Tabulka 11 Seznámení respondentů se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
určitě ano	29	35,4
spíše ano	32	39,0
spíše ne	12	14,6
určitě ne	9	11,0
celkem	82	100,0

V této otázce měli respondenti uvést, zda byli seznámeni se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku. I zde větší polovina (téměř tři čtvrtiny) dotázaných respondentů odpověděla kladně (74,4 %). Konkrétně odpovědělo 35,4 % dotázaných respondentů, že byli určitě seznámeni se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku. Dalších 39,0 % dotázaných respondentů odpovědělo, že byli spíše seznámeni se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku. Dále pak je možné shrnout, že 14,6 % dotázaných respondentů uvedlo, že spíše nebyli seznámeni se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku. Zbývajících 11,0 % dotázaných respondentů poté odpovědělo, že určitě nebyli seznámeni se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku.

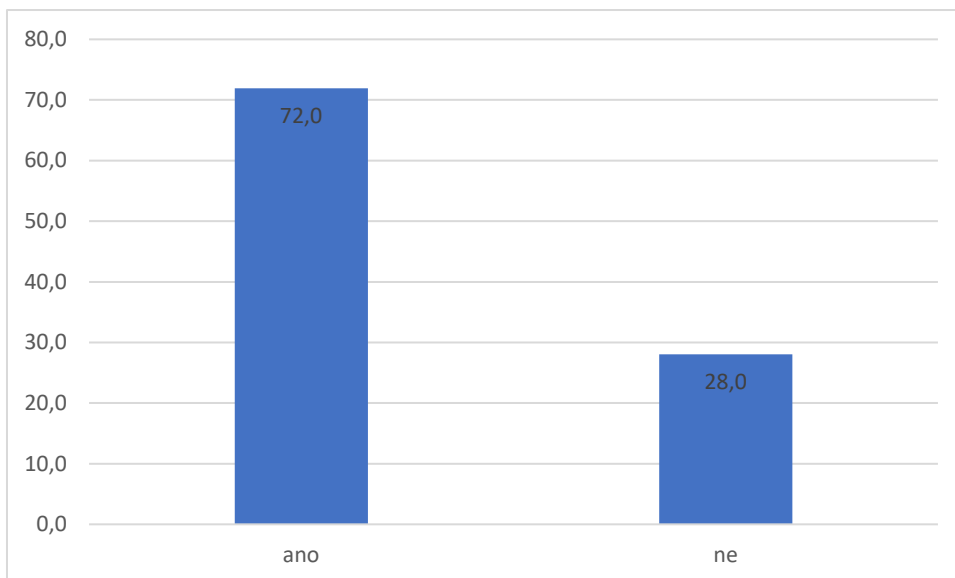
Graf 10 Seznámení respondentů se Zápisníkem bezpečnosti práce před započatím odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

11. Podepsoval/a jsi Zápisník bezpečnosti práce?

Tabulka 12 Podepsování Zápisníku bezpečnosti práce (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
ano	59	72,0
ne	23	28,0
celkem	82	100,0

Skoro tři čtvrtiny respondentů (72,0 %) potvrdilo, že podepsali Zápisník bezpečnosti práce. Zbýlých 28,0 % dotázaných uvedlo, že zmiňovaný Zápisník bezpečnosti práce nepodepsali, což je špatné, neboť tento Zápisník mají podepisovat všichni studenti absolvující odborný výcvik na vybrané střední škole.

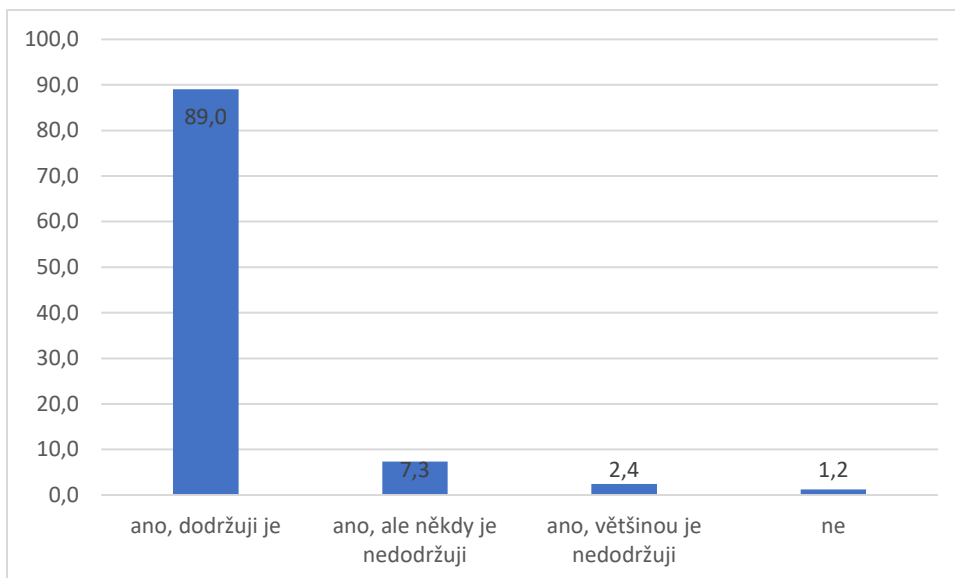
Graf 11 Podepisování Zápisniku bezpečnosti práce (Zdroj: Vlastní zpracování).

12. Byl/a jsi seznámen/a s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku?

Tabulka 13 Seznámení respondentů s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
ano, dodržuji je	73	89,0
ano, ale někdy je nedodržuji	6	7,3
ano, většinou je nedodržuji	2	2,4
ne	1	1,2
celkem	82	100,0

U této otázky odpovědělo více než 90 % dotázaných respondentů kladně. Konkrétně 89,0 % dotázaných respondentů, že byli seznámeni s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku a současně potvrdili, že tyto hygienické zásady i dodržují. Dále pak ještě 7,3 % dotázaných potvrdilo, že byli seznámeni s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku, ale někdy pravidla nedodržují. Dále pak 2,4 % dotázaných respondentů odpovědělo, že byli seznámeni s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku a většinou je nedodržují. Zbývajících 1,2 % dotázaných respondentů pak odpovědělo, že nebyli seznámeni s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku

Graf 12 Seznámení respondentů s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

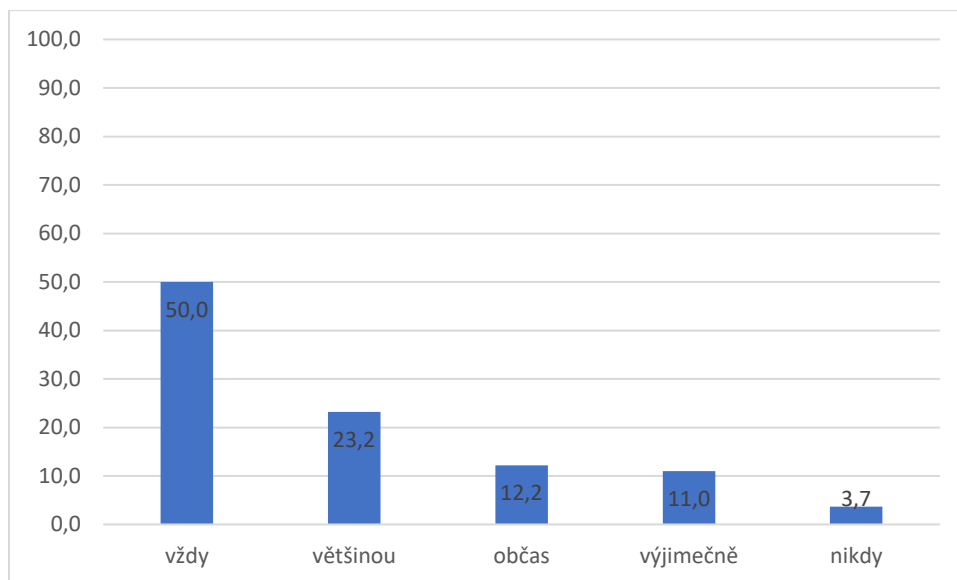
13. Je v rámci odborného výcviku dodržována podmínka, abyste nejpozději po 4,5 hodinách práce měli přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut?

Tabulka 14 Dodržování podmínky ohledně přestávek po práci (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
vždy	41	50,0
většinou	19	23,2
občas	10	12,2
výjimečně	9	11,0
nikdy	3	3,7
celkem	82	100,0

U této otázky většina dotázaných respondentů kladně odpověděla, že v rámci odborného výcviku je dodržována podmínka, aby žáci měli nejpozději po 4,5 hodinách práce přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut. Konkrétně pak ale jen 50,0 % dotázaných respondentů, že v rámci odborného výcviku je vždy dodržována podmínka, aby žáci měli nejpozději po 4,5 hodinách práce přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut. Dalších 23,2 % respondentů uvedlo, že v rámci odborného výcviku je většinou dodržována podmínka, aby žáci měli nejpozději po 4,5 hodinách práce přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut. Dalších 12,2 % dotázaných respondentů odpovědělo, že v rámci odborného výcviku je jen občas dodržována podmínka, aby žáci měli nejpozději po 4,5 hodinách práce přestávku v práci v trvání alespoň

30 minut. Poté ještě 11,0 % dotázaných odpovědělo, že v rámci odborného výcviku je dodržována podmínka, aby žáci měli nejpozději po 4,5 hodinách práce přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut jen výjimečně. Zbýlých 3,7 % dotázaných respondentů odpovědělo, že podmínka, aby žáci měli nejpozději po 4,5 hodinách práce přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut, není dodržována nikdy.

Graf 13 Dodržování podmínky ohledně přestávek po práci (Zdroj: Vlastní zpracování).

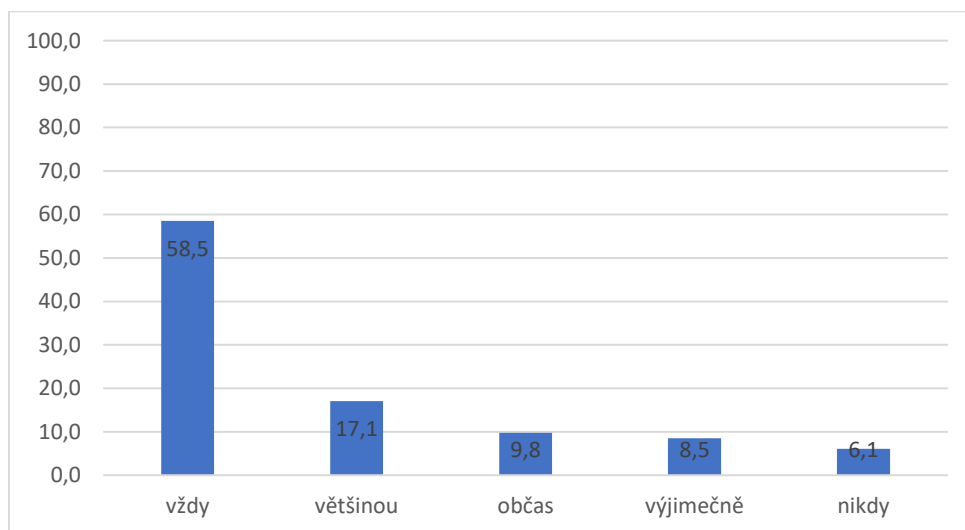
14. Je v rámci odborného výcviku dodržována podmínka, že výuka musí skonřit v 1. a 2. ročníku do 20.00 hodin, 3. ročníku nejpozději do 22.00 hodiny?

Tabulka 15 Dodržování podmínek ohledně konce výuky ve vztahu k ročníku respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
vřdy	48	58,5
vřtřinou	14	17,1
obřas	8	9,8
vřjimečně	7	8,5
nikdy	5	6,1
celkem	82	100,0

Dalří otázka zjiřřovala od respondentů dodržování podmínky, že výuka musí skonřit v 1. a 2. ročníku do 20,00 hod a ve 3. ročníku do 22,00 hodin. Těmřř vřichni respondenti potvrzovali dodržování podmínky, ovřem jen 58,5 % uvedlo, že podmínka, že výuka musí skonřit v 1. a 2. ročníku do 20.00 hodin, 3. ročníku nejpozději do 22.00 hodiny je dodržována vřdy. Dále pak 17,1 % dotázaných respondentů odpovědělo, že podmínka, že výuka musí

skončit v 1. a 2 ročníku do 20.00 hodin, 3. ročník nejpozději do 22.00 hodiny, je dodržována většinou. Dále pak 9,8 % dotázaných respondentů odpovědělo, že podmínka, že výuka musí skončit v 1. a 2 ročníku do 20.00 hodin, 3. ročník nejpozději do 22.00 hodiny, je dodržována jen občas a podle dalších 8,5 % dotázaných respondentů je tato podmínka dodržována výjimečně. Zbýlých 6,1 % dotázaných respondentů odpovědělo, že tato podmínka není dodržována nikdy.

Graf 14 Dodržování podmínek ohledně konce výuky ve vztahu k ročníku respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).

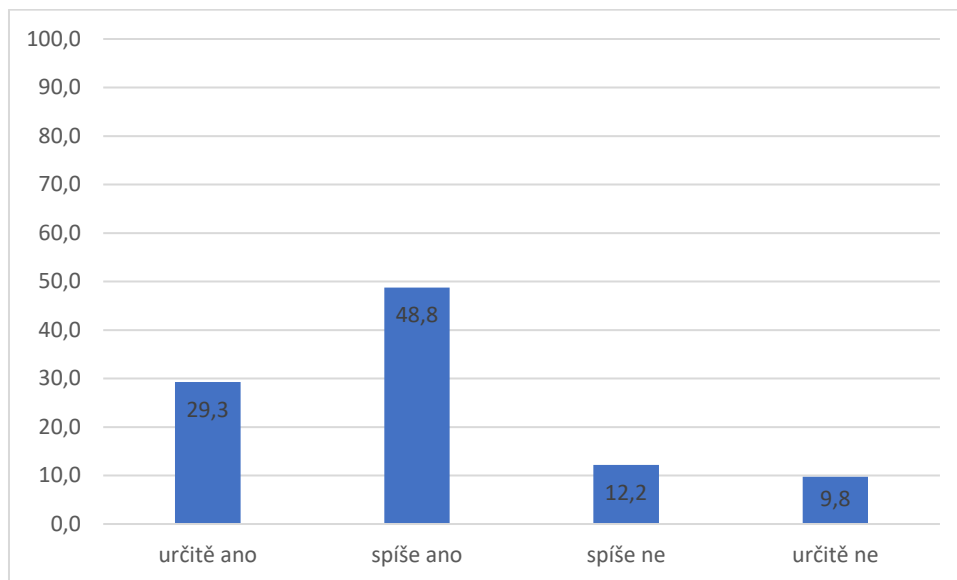
15. Věděl/a bys, jak postupovat při vzniku požáru na pracovišti?

Tabulka 16 Znalosti respondentů ohledně postupu při vzniku požáru na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
určitě ano	24	29,3
spíše ano	40	48,8
spíše ne	10	12,2
určitě ne	8	9,8
celkem	82	100,0

Na otázku, co dělat při vzniku požáru na pracovišti věděla podle odpovědí větší polovina dotázaných (78,1 %), jak postupovat. Konkrétně odpovědělo 29,3 % dotázaných respondentů, že určitě ví, jak postupovat při vzniku požáru na pracovišti. Dále pak 48,8 % dotázaných respondentů odpovědělo, že spíše vědí, jak postupovat při vzniku požáru na pracovišti. Dále pak 12,2 % dotázaných respondentů odpovědělo, že spíše neví, jak postupovat při vzniku

požáru na pracovišti. Zbývajících 9,8 % dotázaných respondentů odpovědělo, že určitě netuší, jak postupovat při vzniku požáru na pracovišti.

Graf 15 Znalosti respondentů ohledně postupu při vzniku požáru na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).

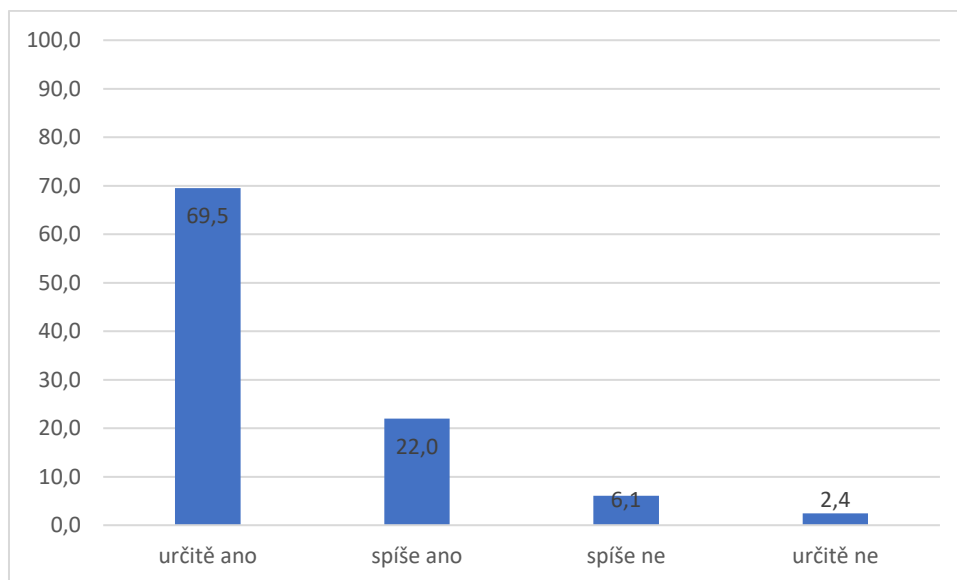
16. Je na pracovišti odborného výcviku dodržována podmínka ochrany potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění?

Tabulka 17 Dodržování podmínky ochrany potravin před stykem s hmyzem a uskladňováním (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
určitě ano	57	69,5
spíše ano	18	22,0
spíše ne	5	6,1
určitě ne	2	2,4
celkem	82	100,0

Jednou z dalších podmínek BOZP při odborném výcviku je podmínka ochrany potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění. Téměř všichni dotázaní respondenti odpověděli kladně (91,5 %). Konkrétně 69,5 % dotázaných respondentů odpovědělo, že je určitě dodržována podmínka ochrany potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění. Další 22,0 % dotázaných respondentů odpovědělo, že je spíše dodržována podmínka ochrany potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění. Podle 6,1 % dotázaných respondentů spíše není dodržována podmínka ochrany

potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění a podle zbylých 2,4 % dotázaných určitě není dodržována podmínka ochrany potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění.

Graf 16 Dodržování podmínky ochrany potravin před stykem s hmyzem a uskladňováním (Zdroj: Vlastní zpracování).

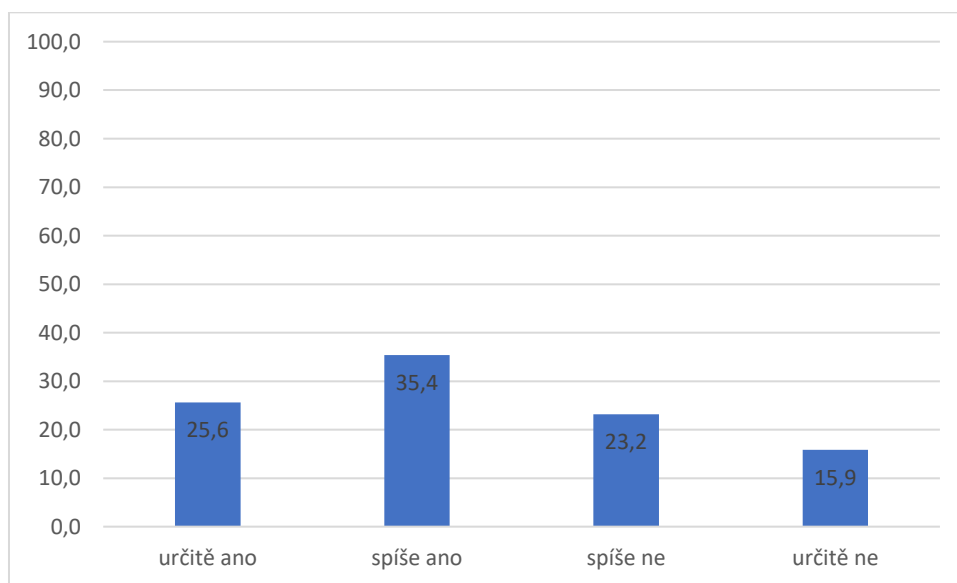
17. Je podle tebe na pracovišti odborného výcviku dodržována podmínka, že žáci do 16 let nemohou samostatně přenášet břemena těžší než 10 kg a starší žáci nad 20 kg. Dívky do 18 let nad 13 kg.

Tabulka 18 Názory respondentů na dodržování podmínky ve vztahu k nošení břemen na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
určitě ano	21	25,6
spíše ano	29	35,4
spíše ne	19	23,2
určitě ne	13	15,9
celkem	82	100,0

Jednou z dalších podmínek, které je třeba na pracovišti odborného výcviku dodržovat je, že žáci do 16 let nemohou samostatně přenášet břemena těžší než 10 kg a starší žáci nad 20 kg. Dívky do 18 let nad 13 kg. I zde větší polovina dotázaných respondentů potvrdila, že je tato podmínka dodržována (61,0 %). Konkrétně pak 25,6 % dotázaných respondentů odpovědělo, že je určitě dodržována podmínka, že žáci do 16 let nemohou samostatně přenášet břemena

těžší než 10 kg a starší žáci nad 20 kg. Dívky do 18 let nad 13 kg. Podle dalších 35,4 % dotázaných respondentů je spíše dodržována podmínka, že žáci do 16 let nemohou samostatně přenášet břemena těžší než 10 kg a starší žáci nad 20 kg. Dívky do 18 let nad 13 kg. Podle 23,2 % dotázaných respondentů tato podmínka spíše dodržována není a podle zbývajících 15,9 % dotázaných respondentů tato podmínka určitě dodržována není.

Graf 17 Názory respondentů na dodržování podmínky ve vztahu k nošení břemen na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).

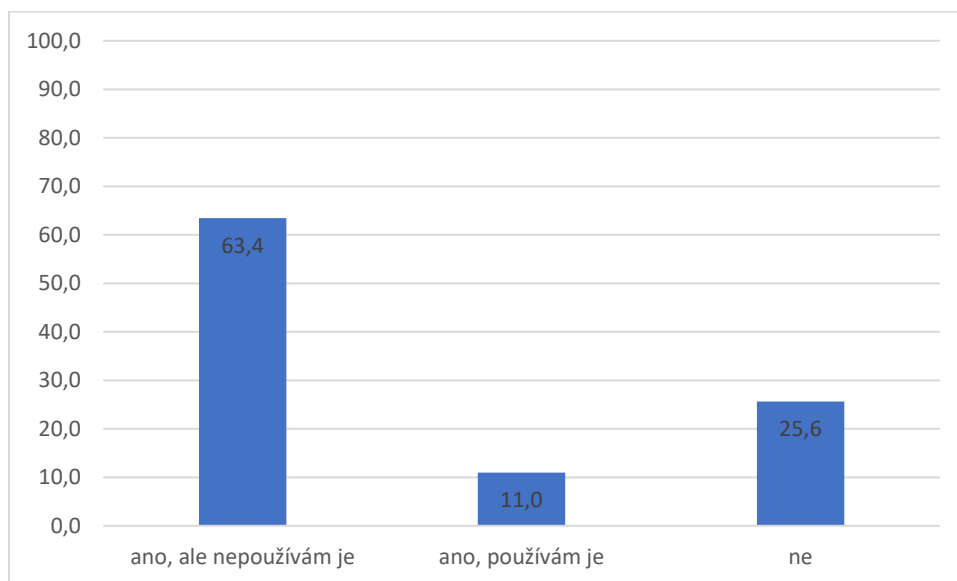
18. Máte na pracovišti odborného výcviku používat nějaké ochranné pomůcky?

Tabulka 19 Používání ochranných pomůcek při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
ano, ale nepoužívám je	52	63,4
ano, používám je	9	11,0
ne	21	25,6
celkem	82	100,0

Podle 74,4 % dotázaných respondentů mají tito respondenti na pracovišti odborného výcviku používat nějaké ochranné pomůcky. Konkrétně 63,4 % dotázaných respondentů odpovědělo, že mají na pracovišti odborného výcviku používat nějaké ochranné pomůcky, ale nepoužívají je. Podle 11,0 % dotázaných mají respondenti na pracovišti odborného výcviku používat nějaké ochranné pomůcky a také je používají. Zbývajících 25,6 % dotázaných

respondentů odpovědělo, že nemají na pracovišti odborného výcviku používat nějaké ochranné pomůcky.

Graf 18 Používání ochranných pomůcek při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

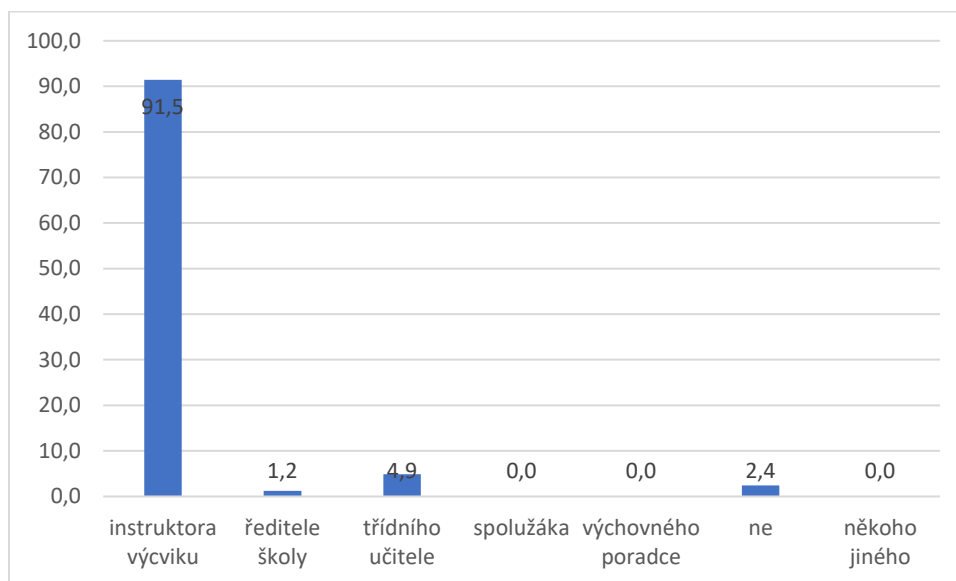
19. Víš, koho máš informovat, pokud se na pracovišti odborného výcviku vyskytne nějaký problém (ohledně bezpečnosti práce)?

Tabulka 20 Znalosti respondentů ohledně toho, koho informovat při jakémkoliv problému na pracovišti odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
instruktora výcviku	75	91,5
ředitele školy	1	1,2
třídního učitele	4	4,9
spolužáka	0	0,0
výchovného poradce	0	0,0
ne	2	2,4
někoho jiného	0	0,0
celkem	82	100,0

V předposlední otázce dotazníkového šetření byli respondenti dotázáni na to, jestli ví, koho mají informovat, když se na pracovišti odborného výcviku vyskytne nějaký problém (ve vztahu k BOZP). Skoro všichni dotázaní respondenti na tuto otázku odpověděli, že by kontaktovali instruktora výcviku. Dále pak 4,9 % dotázaných odpovědělo, že by kontaktovali třídního učitele. Dalších 2,4 % dotázaných uvedlo, že neví, koho mají informovat při výskytu

nějakého problému ve vztahu k BOZP. Zbýlých 1,2 % dotázaných respondentů odpovědělo, že by kontaktovali ředitele školy.

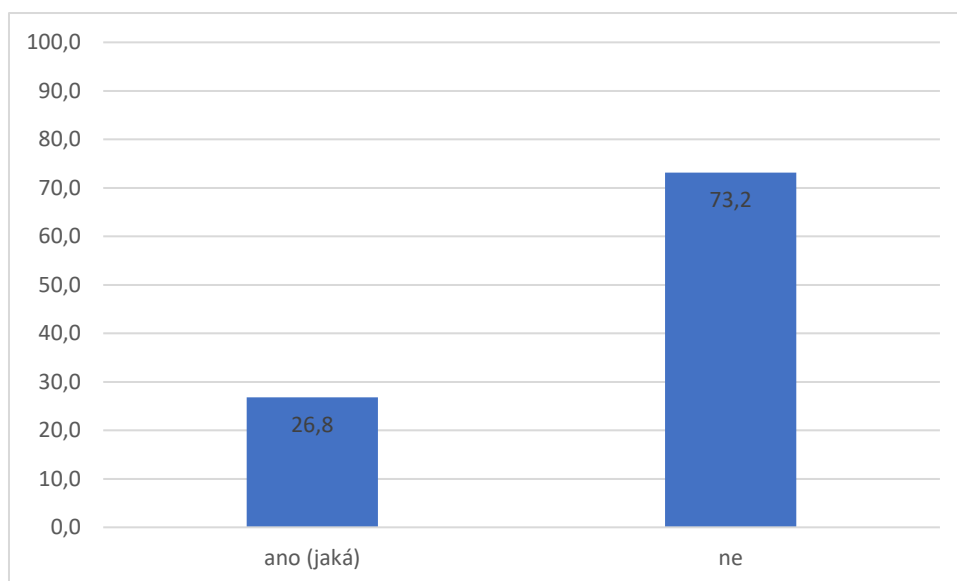
Graf 19 Znalosti respondentů ohledně toho, koho informovat při jakémkoliv problému na pracovišti odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).

20. Je nějaká oblast v rámci ochrany zdraví a bezpečnosti, která je na vaší škole podceňována a vyžadovala by zlepšení?

Tabulka 21 Názory respondentů na potřebu zlepšení ve vztahu k bezpečnosti ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

	Absolutní hodnota	Relativní hodnota (v %)
ano (jaká)	22	26,8
ne	60	73,2
celkem	82	100,0

Poslední otázka dávala respondentům možnost, aby sdělili, jestli je nějaká oblast v rámci BOZP podle nich ve škole podceňována. Skoro tři čtvrtiny dotázaných respondentů odpovědělo na tuto otázku záporně (73,2 %). Zbýlých 26,8 % dotázaných respondentů odpovědělo, že je nějaká oblast, která by zasloužila více pozornosti. Respondenti u této otázky mohli doplnit vlastní odpověď. Respondenti, kteří se rozhodli tuto možnost využít, sdělili, že je to přetahovaná v tělocviku a dále zmínili prosbu, aby se řešila na škole více problematika šikany.

Graf 20 Názory respondentů na potřebu zlepšení ve vztahu k bezpečnosti ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).

4.3.1 Vyhodnocení výzkumných předpokladů

Cílem výzkumného šetření bylo identifikovat slabiny v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na vybrané střední škole na základě výpovědí žáků školy. Dílčím cílem bylo zjistit, zda byli žáci patřičně proškoleni v oblasti ochrany zdraví a bezpečí.

Výzkumný předpoklad 1: Více než 50 % dotázaných respondentů potvrzuje, že mají vlastní zkušenost s úrazem na půdě školy.

Výzkumný předpoklad **nebylo možné potvrdit.**

V podstatě tři čtvrtiny dotázaných respondentů odpověděly, že se jim ve škole ještě žádný úraz nestal (75,6 %). Jen 13,4 % dotázaných odpovědělo, že už se jim ve škole stalo několik úrazů a zbylých 11,0 % dotázaných pak odpovědělo, že se jim ve škole stal úraz, ale jen jednou. Úrazovost ve škole tedy nebyla taková, jak bylo předpokládáno. Respondenti, kterým se stal nějaký úraz ve škole uvedli, že jeho příčinou byla nepozornost, špatný stav nářadí nebo pracovních pomůcek.

Výzkumný předpoklad 2: Více než 75 % dotázaných respondentů potvrzuje, že byli proškoleni v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví.

Výzkumný předpoklad **bylo možné potvrdit.**

Téměř všichni respondenti potvrdili, že byli proškolení v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji během odborného výcviku (89,0 %). Za pozitivní skutečnost je možné považovat, že v navazující otázce více než tři čtvrtiny dotázaných respondentů (85,3 %) potvrdilo, že si pamatují všechny pokyny ohledně bezpečnosti při odborném výcviku. Dále také 69,5 % respondentů potvrdilo, že byli proškolení v oblasti první pomoci. Dále pak 74,4 % dotázaných respondentů potvrdilo, že byli také seznámeni se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku. S hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku bylo seznámeno více než 90 % dotázaných respondentů, podle jejich slov.

Výzkumný předpoklad 3: Více než 50 % dotázaných respondentů potvrzuje, že na pracovišti odborného výcviku jsou dodržovány předpisy ohledně BOZP.

Výzkumný předpoklad **bylo možné potvrdit.**

Respondenti byli dotázáni na několik podmínek souvisejících s dodržováním BOZP na pracovišti a u všech jich více než polovina dotázaných odpověděla kladně. Jednalo se například o dodržování podmínky, zda respondenti nejpozději po 4,5 hodinách práce měli přestávku v trvání alespoň 30 minut, dále se jednalo o dodržování podmínky ochrany potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění, např. podmínka, že výuka musí skončit v 1. a 2. ročníku do 20.00 hodin, ve 3. ročníku nejpozději do 22.00 hodin a další. Dodržování všech respondenti potvrzovali.

5 Návrhy na zlepšení

Vzdělávání v oblasti Bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) může nabízet různé formy, aby bylo co nejefektivnější a odpovídalo potřebám žáků. Ačkoliv nebyly přímo v rámci výzkumu identifikovány nějaké závažné problémy či narušení BOZP na vybrané střední odborné škole, přesto je možné se zamyslet nad určitými návrhy a doporučeními. Zde je několik návrhů pro danou střední odbornou školu.

Doporučení pro SOŠS Říčany

1. Pro žáky

Praktická školení:

Žáci mohou absolvovat praktická školení ve škole v odborných učebnách s pomocí simulací pracovních situací, kde se učí, jak správně používat nástroje, zařízení a dodržovat bezpečnostní postupy.

Odborný výcvik:

Žáci mohou získat praktické zkušenosti a dovednosti vzdělání v oblasti BOZP během odborného výcviku v reálném pracovním prostředí, kde plní povinnou školní praxi.

2. Pro management školy

Teoretická školení:

Školní lekce a přednášky: Škola může začlenit BOZP do svých učebních plánů a poskytovat žákům pravidelné lekce nebo přednášky o bezpečnostních postupech, prevenci úrazů a ochraně zdraví při práci.

E-learning a online kurzy:

Vzdělávací platformy mohou nabízet interaktivní online kurzy o BOZP, které umožňují žákům učit se ve vlastním tempu a prostředí.

Přednášky od odborníků:

Škola může pozvat odborníky v oblasti BOZP k přednáškám a diskusím, aby poskytli žákům reálné informace a zkušenosti.

Odborné soutěže:

Škola může organizovat odborné soutěže nebo projekty, které podporují zájem o bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

3. Pro učitele

Pravidelné testy a hodnocení:

Žáci mohou být hodnoceni prostřednictvím pravidelných testů a hodnotících dotazníků, aby se zjistilo, zda správně chápou a dodržují bezpečnostní postupy.

Efektivní edukace žáků v oblasti Bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) také vyžaduje pečlivé plánování a zahrnutí různých výukových metod ze stran učitelů. Zde jsou některá doporučení pro učitele k dosažení splnění klíčových kompetencí žáků v oblasti BOZP.

Interaktivní výuka:

Zkuste zahrnovat do výuky interaktivní prvky, jako jsou diskuse, skupinové aktivity a praktické cvičení. To pomáhá žákům zapojit se do tématu a lépe si zapamatovat klíčové informace. Existují preventivní projekty interaktivní výuky spojené se smyslovým prožitkem jako je např.

REVOLUTION TRAIN:

- *projekt REVOLUTION TRAIN rozšiřuje dosavadní přístupy k primární protidrogové prevenci*
- *multimediální vlaková souprava REVOLUTION TRAIN je unikátním nástrojem, který přináší novou formu všeobecného preventivního programu skrze interaktivní a zážitkové vzdělávání*
- *cílem vlakového programu je prostřednictvím zapojení všech lidských smyslů efektivně zapůsobit na návštěvníka vlaku, na jeho pohled na legální i nelegální drogy, závislosti a inspirovat jej k pozitivním životním volbám*
- *cílovou skupinou jsou žáci a studenti všech typů škol a jejich učitelé. Jde především o děti a mládež ve věku 12 až 17 let. Další cílovou skupinou jsou rodiny s dětmi a dospívajícími ve věku 10 až 17 let a další zástupci veřejnosti, kteří se zajímají o danou problematiku*
- *součástí projektu jsou návazné programy a sběr anonymních dat, která pak mohou jednotlivá města využít pro tvorbu koncepcí protidrogové prevence⁴⁸*

Používání technologií:

- Využívejte moderní technologie, jako jsou prezentace, videa a online materiály. To může zvýšit angažovanost žáků a poskytnout jim různé způsoby absorpce informací.

⁴⁸ Revolution train. Revolution train [online]. 2020 [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://www.revolutiontrain.cz/v2/projekt.php>

Rozsáhlé oblasti BOPZ žáků ve škole i v práci jsou rozvedeny např. na webových stránkách:
Pomoc při zajišťování výchovy k bezpečnému a zdraví neohrožujícímu chování a k ochraně zdraví dětí, žáků a studentů

Jsou to informační, osvětové a výukové materiály pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů a k protiúrazové prevenci dětí a mládeže a obsahují:

-Právní předpisy a užitečné odkazy

-Plakáty

-Digitální učební materiály k podpoře rozvoje kompetencí školní mládeže k odpovědnosti za zdraví

-Digitální učební materiály k podpoře rozvoje odborných kompetencí budoucí pracovní síly k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci

-Informační listy

-Prevence úrazu, prevence rizik a rizikového chování

-Prevence pracovních rizik, bezpečnost a ochrana zdraví při práci a pracovních činnostech

-Učebnice pro vybrané učňovské obory, které se věnují utváření odborných kompetencí žáků a pozdějších absolventů SOV k bezpečnosti práce a ochraně zdraví při práci

-Instruktažní materiály k prevenci rizik a úrazů budoucí pracovní síly⁴⁹

Reálné příklady a scénáře:

Používejte reálné příklady a scénáře, které jsou relevantní pro život žáků. To jim pomáhá lépe si představit, jak BOZP ovlivňuje jejich každodenní život a budoucí kariéru.

Návštěvy odborníků a terénní výuka:

Pozvěte odborníky v oblasti BOZP k přednáškám nebo organizujte návštěvy žáků ve firmách, kde mohou vidět bezpečnostní postupy v praxi.

Osobní příběhy a zkušenosti:

⁴⁹ Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství. Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách [online]. 2013 [cit. 2023-11-26]. Dostupné z: <http://skoly.vubp.cz/>

Sdílejte osobní příběhy a své vlastní zkušenosti, které zdůrazňují důležitost BOZP. Žáci se mohou lépe identifikovat s reálnými situacemi a uvědomit si, proč je bezpečnost při práci klíčová.

Zahrnutí do multidisciplinárních projektů:

Propojte témata BOZP s jinými disciplínami, jako jsou vědy, matematika nebo technologie. Tím můžete zdůraznit široký vliv BOZP na různé oblasti života.

Kombinace těchto různých forem vzdělávání může poskytnout žákům komplexní a efektivní znalosti v oblasti BOZP, což je klíčové pro jejich bezpečnost a zdraví při práci.

Ačkoliv bylo možné zjistit, že větší polovina dotázaných respondentů, u některých otázek týkajících se proškolení bylo třeba i 20 % respondentů, kteří uváděli, že v oblasti BOZP proškolení nebyli. Je tak na místě, aby bylo dosaženo maximálního možného počtu proškolených studentů. Je zřejmé, že někdy mohou zasáhnout vnější vlivy jako např. nemoc studentů apod., a není tak možné provést proškolení ve skupině s ostatními studenty. Variantou takového řešení by mohlo být zavádění offline nebo online školení pro studenty, kteří nejsou aktuálně k dispozici z různých důvodů.

Obecně může s proškolením pomoci vytvoření offline výukového programu, který by studentům umožnil si školení BOZP projít třeba až doma, v klidu. Absolvování takového školení by na konci offline školení bylo podmíněno absolvováním testu, podobně jako tomu bývá u různých offline školení. Variantou je i online školení, které může být pozitivní v tom, že umožňuje studentům se ptát lektora v aktuálním čase na to, co nechápe apod.

Pro žáky středních škol by jistě bylo atraktivní vytvoření interaktivní aplikace pro chytré mobilní telefony, která by nejen poskytovala všechny důležité informace, ale také by případně naváděla studenta, jak postupovat v konkrétní život ohrožující situaci krok po kroku (jako už to nabízí např. aplikace Záchranka apod.). Takto by studenti mohli důležité informace čerpat v aktuálním čase a tehdy, když to zrovna potřebují. Není totiž zárukou, že i proškolený student dokáže naučené v praxi použít, pokud to bude např. až půl roku po absolvovaném školení. Navíc chytré mobilní telefony už mají snad všichni studenti a používají je také v podstatě neustále.

Celkem 28 % dotázaných respondentů uvedlo, že nepodepisovalo Zápisník bezpečnosti práce před započítáním odborného výcviku. Přitom podmínkou na škole je, že tento zápisník by měli mít podepsaný všichni studenti. Z toho důvodu je na místě přehodnotit tuto situaci a zjistit, proč všichni dotázaní neměli tento dotazník podepsaný. Pokud je důvodem, že se na podpis

pouze zapomnělo z nějakých organizačních či administrativních důvodů, pak je třeba situaci napravit a vybrané žáky požádat o podepsání tohoto zápisníku. Pokud by bylo důvodem, že nebyli vybraní žáci proškoleni, pak je na místě okamžitě žáky proškolit a podpis zajistit. Do budoucna pak je třeba striktně po učitelích vyžadovat, aby ještě před započítím odborného výcviku měli všechny dokumenty vyplněné a podepsané.

6 Závěr

Tématem předkládané práce byla oblast ochrany bezpečnosti a zdraví na středních odborných školách. Cílem práce bylo na podkladě dotazníkového šetření identifikovat slabiny v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na vybrané střední škole a na základě toho navrhnout způsoby a možnosti zvýšení povědomí o ochraně zdraví a bezpečí jakožto základní podmínky dodržování pravidel ochrany zdraví a bezpečí na škole samotnými žáky. Domnívám se, že cíl práce byl splněn, prevence v oblasti ochrany zdraví a bezpečí je na sledované SOŠS realizovaná dostatečně. V průběhu práce jsem přicházela i na další možná zlepšení situace ve sledované oblasti.

Z provedeného dotazníkového šetření se studenty vybraného oboru vyplynulo několik zajímavých skutečností, například, že zkušenost s úrazem při vzdělávání na střední škole měla méně než polovina dotázaných respondentů. Pokud k nějakému úrazu na střední odborné škole došlo, pak důvodem nejčastěji byla nepozornost, dále pak nevyhovující stav náradí a pomůcek pro odborný výcvik. Za pozitivní zjištění bylo možné považovat skutečnost, že většina žáků potvrzovala, že byli proškoleni v oblasti BOZP, mnoho z nich opakovaně, včetně hygienických zásad apod. Také většina žáků potvrzovala, že tyto zásady na půdě školy dodržují. Respondenti v dotazníku také byli přímo dotázáni na to, zda jsou v rámci odborného výcviku dodržována stanovená bezpečnostní pravidla. I zde převážily kladné varianty odpovědí.

Výstupem práce tak bylo nejen poznání reálné situace praktikování ochrany zdraví a bezpečí na vybrané střední odborné škole, ale také i navržení toho, jak žáky lépe informovat a také zapojit na tom, jak sami mohou dbát na vlastní ochranu zdraví a bezpečí v prostředí školy. Součástí výstupu práce bylo rovněž doporučení pracovníkům školy směrem k dostatečnosti používaných způsobů edukace žáků v oblasti ochrany zdraví a bezpečí na škole. Doporučení směřovala především do oblasti posílení možných forem vzdělávání žáků v BOZP.

Seznam použitých informačních zdrojů:

Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství. Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách [online]. 2013 [cit. 2023-11-26]. Dostupné z: <http://skoly.vubp.cz/>

Bezplatná centra okamžité psychické pomoci v ČR: Kdo vám pomůže v náročné situaci? Online. Mojra. 2023. Dostupné z: <https://www.blog.mojra.cz/post/428>. [cit. 2023-11-23].

Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství. Online. BOZP. 2013. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/bezpecnost-ochrana-zdravi-ve-skolstvi-je-stale-v-popredi-zajmu>. [cit. 2023-11-23].

Bouchalová, M.; Kukla, L. Úrazovost a chronická nemocnost rodičovských párů s malými dětmi – epidemiologická studie. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2011. 7/1: 7–24.

BOZP.CZ. BOZ a BOZP ve školství. Komplexní informace o bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků, studentů a zaměstnanců školy. [online]. 2015. [cit. 17-10-2023] Dostupný z <https://www.bozp.cz/aktuality/boz-a-bozp-ve-skolstvi/>.

Dandová, E. Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách. Praha: ASPI. 2008. ISBN: 978-80-7357-373-7.

P. Gavora (2000) cit. in CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4. s. 163

Kovaříková, M. Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-4014-5.

Martínek, B. Metodický manuál pro přípravu preventistů ochrany obyvatelstva. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. 2014.

Matlasová, H.; Toráčová, L. Preventivní program pro žáky základních škol. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2008, (1): 41-48.

Metodická doporučení a metodické pokyny v oblasti primární prevence rizikového chování schválená vedením MŠMT. Online. MSMT. 2016. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [cit. 2023-11-23].

Mostafa N. S.; Momen, M. Occupational health and safety training: Knowledge, attitude and practice among technical education students. *Egyptian Journal of occupational medicine*. 2014, 38(2): 153-165.

MŠMT. Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR. Praha: MŠMT, 2021. Požární ochrana. Online. MSMT. 1985. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pozarni-ochrana>. [cit. 2023-11-23].

Naše služby. Online. Modré dveře. 2023. Dostupné z: <http://www.modredvere.cz/cz/ricany-nase-sluzby>. [cit. 2023-11-23].

Revolution train. Revolution train [online]. 2020 [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://www.revolutiontrain.cz/v2/projekt.php>

Sámáno-Ríos, M. L.; Ijaz, S.; Ruotsalainen, J. et al. Occupational safety and health interventions to protect young workers from hazardous work – A scoping review. *Safety Science*. 2019, (113): 389-403.

Schulte, P. A.; Stephenson, C. M.; Okun, A. H. et al. Integrating Occupational Safety and Health Information Into Vocational and Technical Education and Other Workforce Preparation Programs. *American Journal of Public Health (AJPH)*. 2005. 95, 404-411.

Skácelík, P. Úrazy jako sociální fenomén. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2006, (2): 69-71.

SOŠ Říčany. [online]. 2015. [cit. 17-10-2023] Dostupný z <https://www.sosricany.cz/>.

Tureková, I. & Bagalová, T. Knowledge and Experiences of Safety and Health Occupation Risks among Students. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 8(5), 108-120.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci).

Zvadová, Z.; Janoušek, S.; Roth, Z. Úrazovost u dětí školního věku – současné směry prevence. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2012, 8(1): 7–17.

Seznam příloh

Příloha č.1 - Dotazník pro žáky

Dobrý den,

ráda bych tě požádala o vyplnění dotazníku věnovaného oblasti bezpečí a ochrany zdraví na školách. Dotazník je naprosto anonymní, proto jej prosím vyplňte pravdivě. Pokud není u otázky uvedeno jinak, zvolte jen jednu odpověď.

Děkuji za Váš čas

1. Jste:

- a) žena
- b) muž

2. Je Vám:

- a) 15-16 let
- b) 16-17 let
- c) 18 let a více

3. Cítíš se ve škole bezpečně ve vztahu k riziku vzniku úrazu?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

4. Stal se Vám už ve škole nějaký úraz?

- a) ano, několik
- b) ano, jednou
- c) ne

5. Pokud ano, kde?

- a) při tělocviku
- b) při teoretické výuce
- c) na chodbě, v šatně, s kamarády
- d) při odborném výcviku
- e) při cestě do/ze školy
- f) jinde.....
- g) nestal se mi úraz

6. Pokud ano, co bylo příčinou?

- a) nepozornost

- b) nedostatečné proškolení v používání strojů
 - c) úmyslné ublížení spolužáka
 - d) špatný stav náradí nebo přístrojů
 - e) jiná.....
 - f) nestal se mi úraz
7. Byl/a jsi proškolen/a v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji během odborného výcviku?
- a) ano, několikrát
 - b) ano, jednou
 - c) ne
8. Pamatuješ si všechny pokyny ohledně bezpečnosti při odborném výcviku?
- a) určitě ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) určitě ne
9. Byl/a jsi proškolen v oblasti poskytování první pomoci?
- a) ano, několikrát
 - b) ano, jednou
 - c) ne
10. Byl/a jsi seznámen se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku?
- a) určitě ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) určitě ne
11. Podepisoval/a jsi Zápisník bezpečnosti práce?
- a) ano
 - b) ne
12. Byl/a jsi seznámen/a s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku?
- a) ano, dodržuji je
 - b) ano, ale někdy je nedodržuji
 - c) ano, většinou je nedodržuji
 - d) ne
13. Je v rámci odborného výcviku dodržována podmínka, abyste nejpozději po 4,5 hodinách práce měli přestávku v práci v trvání alespoň 30 minut?
- a) vždy

- b) většinou
- c) občas
- d) výjimečně
- e) nikdy

14. Je v rámci odborného výcviku dodržována podmínka, že výuka musí skončit v 1. a 2 ročníku do 20.00 hodin, 3.ročník nejpozději do 22.00 hodiny?

- a) vždy
- b) většinou
- c) občas
- d) výjimečně
- e) nikdy

15. Věděl/a bys, jak postupovat při vzniku požáru na pracovišti?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

16. Je na pracovišti odborného výcviku dodržována podmínka ochrany potravin před stykem s hmyzem a dodržování správného uskladnění?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

17. Je podle tebe na pracovišti odborného výcviku dodržována podmínka, že žáci do 16 let nemohou samostatně přenášet břemena těžší než 10 kg a starší žáci nad 20 kg. Dívky do 18 let nad 13 kg.

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

18. Máte na pracovišti odborného výcviku používat nějaké ochranné pomůcky?

- a) ano, ale nepoužívám je
- b) ano, používám je
- c) ne

19. Víš, koho máš informovat, pokud se na pracovišti odborného výcviku vyskytne nějaký problém (ohledně bezpečnosti práce)?

- a) instruktora výcviku

- b) ředitele školy
- c) třídního učitele
- d) spolužáka
- e) výchovného poradce
- f) ne
- g) někoho jiného.....

20. Je nějaká oblast v rámci ochrany zdraví a bezpečnosti, která je na vaší škole podceňována a vyžadovala by zlepšení?

- a) ano
(jaká).....
- b) ne

Seznam tabulek:

Tabulka 1 Vývoj úrazovosti na středních školách ČR ve sledovaném období. AP = absolutní počet, IÚ = index úrazovosti (počet úrazů na 100 dětí, žáků nebo studentů). **Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 2 Pohlaví respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).	37
Tabulka 3 Věk respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).	38
Tabulka 4 Vlastní pocity respondentů k bezpečí ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	39
Tabulka 5 Vlastní zkušenost respondentů s úrazem ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	40
Tabulka 6 Místo úrazu respondentů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	41
Tabulka 7 Příčiny úrazů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	42
Tabulka 8 Proškolení respondentů v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji (Zdroj: Vlastní zpracování).	43
Tabulka 9 Zapamatování si pokynů ohledně bezpečnosti při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	44
Tabulka 10 Proškolení respondentů v poskytování první pomoci (Zdroj: Vlastní zpracování).	45
Tabulka 11 Seznámení respondentů se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	46
Tabulka 12 Podepisování Zápisníku bezpečnosti práce (Zdroj: Vlastní zpracování).	47
Tabulka 13 Seznámení respondentů s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	48
Tabulka 14 Dodržování podmínky ohledně přestávek po práci (Zdroj: Vlastní zpracování). ..	49
Tabulka 15 Dodržování podmínek ohledně konce výuky ve vztahu k ročníku respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).	50
Tabulka 16 Znalosti respondentů ohledně postupu při vzniku požáru na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).	51
Tabulka 17 Dodržování podmínky ochrany potravin před stykem s hmyzem a uskladňováním (Zdroj: Vlastní zpracování).	52
Tabulka 18 Názory respondentů na dodržování podmínky ve vztahu k nošení břemen na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).	53
Tabulka 19 Používání ochranných pomůcek při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	54

Tabulka 20 Znalosti respondentů ohledně toho, koho informovat při jakémkoliv problému na pracovišti odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	55
Tabulka 21 Názory respondentů na potřebu zlepšení ve vztahu k bezpečnosti ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	56

Seznam použitých zkratk:

OV – odborný výcvik

BOZ – bezpečnost a ochrana zdraví

PO – požární ochrana

ČR – česká republika

MŠMT – ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

BOZP – bezpečnost a ochrana zdraví při práci

SOŠS – střední odborná škola stravování

ČSN – české technické normy

ZPV – základy přírodních věd

TV – tělesná výchova

WHO – zdravotnická světová organizace

ČSI – česká školní inspekce

InspIS – systém elektronického testování

ČSÚ – český statistický úřad

ÚIV – automatizovaný systém sběru dat

ÚZIS – ústav zdravotnických informací a statistik

OOPP – osobní ochranné pracovní prostředky

RVP – rámcově vzdělávací program

ŠVP – školský vzdělávací program

SUIP – státní úřad inspekce práce

HZS – hasičský záchranný sbor

UOV – učitel odborného výcviku

IOV – instruktor odborného výcviku

Seznam grafů:

Graf 1 Pohlaví respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).....	38
Graf 2 Věk respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).....	39
Graf 3 Vlastní pocity respondentů k bezpečí ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	40
Graf 4 Vlastní zkušenost respondentů s úrazem ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	41
Graf 5 Místo úrazu respondentů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).....	42
Graf 6 Příčiny úrazů ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	43
Graf 7 Proškolení respondentů v bezpečnosti práce a zacházení s přístroji (Zdroj: Vlastní zpracování).....	44
Graf 8 Zapamatování si pokynů ohledně bezpečnosti při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).....	45
Graf 9 Proškolení respondentů v poskytování první pomoci (Zdroj: Vlastní zpracování).	46
Graf 10 Seznámení respondentů se Zápisníkem bezpečnosti práce před započítím odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	47
Graf 11 Podepisování Zápisníku bezpečnosti práce (Zdroj: Vlastní zpracování).....	48
Graf 12 Seznámení respondentů s hygienickými zásadami při práci v rámci odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	49
Graf 13 Dodržování podmínky ohledně přestávek po práci (Zdroj: Vlastní zpracování).....	50
Graf 14 Dodržování podmínek ohledně konce výuky ve vztahu k ročníku respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování).	51
Graf 15 Znalosti respondentů ohledně postupu při vzniku požáru na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).....	52
Graf 16 Dodržování podmínky ochrany potravin před stykem s hmyzem a uskladňováním (Zdroj: Vlastní zpracování).	53
Graf 17 Názory respondentů na dodržování podmínky ve vztahu k nošení břemen na pracovišti (Zdroj: Vlastní zpracování).	54
Graf 18 Používání ochranných pomůcek při odborném výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).55	
Graf 19 Znalosti respondentů ohledně toho, koho informovat při jakémkoliv problému na pracovišti odborného výcviku (Zdroj: Vlastní zpracování).	56
Graf 20 Názory respondentů na potřebu zlepšení ve vztahu k bezpečnosti ve škole (Zdroj: Vlastní zpracování).	57

